

MARCOSNĒAN 'A UPÍ BANA I. GALILEA MENUXUAN JESUSAN BANA ÑUIXUAN (1-10)

Juan, an uni nashimicē, an anu uni 'icēma menuxun bana ñuixuan

(Mt 3.1-12; Lc 3.1-9, 15-17; Jn 1.19-28)

¹ Ēnēx ca upí bana, Nucēn Papa Diosan Bēchicē, Jesucristo, a ñui uisai cara axa uti 'iacēxa quiax quicē 'icēn.

² An Nucēn Papa Dios quicē bana unicama ñuixuncē uni, Isaías cacē, an ca Jesucristo ēnē menu uti sinánquin Nucēn Papa Diosan sinánmicēxun ěsaquin cuēnēcēxa:

A caxu mi cuanun cana uni xutin. Ax pain cuanquin ca anun cuanti bai mēníoquin racanacēsaribi oquin, camabi unían min bana cuanun atun nuitua upí 'inun sinanamiti 'icēn. ³ Anu uni 'icēma menuxun munuma bana ñui ca a unix ěsai quía: Nucēn 'Ibu ca aia, camina axa anun uti bai mēníoquin racanacēsaribi oi aín bana cuanux sinanati 'ain.

⁴ Isaíasnēan cuēnēcōsabi oi ca Juan anu uni 'icēma menuxun, anu cuancē unicama nashimianan bana ñuixuni ěsai quiacēxa:

—Sinanaquin mitsun 'uchacama ěni Nucēn Papa Diosmi sinani camina nashimicē 'iti 'ain, mitsun ñu 'atima 'acēcama tērēncē 'inun.

⁵ Usa 'ain ca Judea menu 'icē unicama 'imainun Jerusalénu 'icē unicamaxribi Juanēn bana ñuixunia cuati cuancēxa. Cuanxuan atun 'uchacama chiquinatia ca Juanēn Jordán cacē bana anuxun nashimiacēxa.

⁶ Juanēx ca camello rani 'acē chupa pañuanan ñuina xacábía 'acē anun tsitēcērēquicē 'iacēxa. Aín piti ca

curuchinti 'imainun buna rëpa 'iacëxa. ⁷ Usa 'ixun ca bana ñuixunquin Juanën unicama cacëxa:

—'Ë caxu ca 'ësamaira uni aia. Axa upíra 'aish cushiira 'ain cana 'ëx asaribima 'aish ami rabini a 'urama 'itima 'ain. Usai 'iquin cana a tanáin rantin purúnxun aín taxacabi tubuxuntima 'ain. ⁸ 'Ën cana mitsu 'umpaxan nashimin, 'aínbi ca axira uquin uni aín Bëru Ñunshin Upíñu 'inun 'imiti 'icën.

*Juanëan Jesús nashimia
(Mt 3.13-17; Lc 3.21-22)*

⁹ Juanëan unicama nashimianan bana ñuixunmainun ca Jesús Galilea menu 'icë ëma, Nazaret, anuax Judea menu cuanx anua Juan 'icë anu bëbacëxa. Bëbacë ca Juanën Jordán bacanuxun Jesús nashimiacëxa. ¹⁰ Usoquin Juanën nashimicëx, bacanuax 'iruquian Jesusan iscëxbi ca naí panárabëacëxa. Usacëbëtan ca ñumacuru tinax uaxa Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí anu 'iruia isacëxa. ¹¹ Usaía 'icëbëtan ca Jesusan naínuaxa banaia cuacëxa, ësai qui:

—Mix camina 'ëx amiira sináncë bacë bëchicë 'ain. Mimi sinani cana chuámarua tani cuëënin.

*Ñunshin 'atimanën 'apun Jesús ñu 'aisama 'amitisa tan
(Mt 4.1-11; Lc 4.1-13)*

¹² Usaía 'icë ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitanbi anu uni 'icëma menu cuanti Jesús sinánmiacëxa. ¹³ Sinánmicëx cuanx ca cuarenta nëtën anua pianancë ñuina 'icë menu 'iacëxa. Anua cuarenta nëtë 'icë ca ñunshin 'atimanën 'apu Satanasnën ñu 'aisama 'amicatsi quixun caraishiacëxa. Usoiabi ca an Nucën Papa Dios 'aquincë aín ángelcaman anu uxun Jesús 'aquiancëxa.

*Galilea menuxuan 'atabaquin Jesusan unicama bana ñuixuan
(Mt 4.12-17; Lc 4.14-15)*

¹⁴ Juan, an uni nashimicë, a sipuacë 'ain ca Jesusan Galilea menu cuantëcënquin —aín 'ucha tērécë 'aish ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë —quixun upí bana ñuibiancëxa. ¹⁵ Ñuibiani cuani ca ësai quiacëxa:

—Anun Nucën Papa Diosan ainan 'iti unicama aín uni 'imiti nētë ca 'urama 'icën. Mitsux ami sináncë 'ixunmabi sinanati ca anun aín uni 'inux iéti bana sinan.

*Jesusan rabé 'imainun rabé uni abë cuanun ca
(Mt 4.18-22; Lc 5.1-11)*

¹⁶ Parúmpapa Galilea cuëtani cuanquínbi ca Jesusan Simón 'imainun aín xucën, Andrés, an tsatsa bicë uni 'ixuan tsatsa ricania mërácëxa. ¹⁷ Mëraqian ca cacëxa:

—'Ën mi 'unánminun ca 'ëbë cuani ut. An tsatsa bicë uni 'icëbi cana 'ëmi catamënummi uni sinánminun mitsu 'imiti 'ain.

¹⁸ Usaquian Jesusan cacëxunshi aín rica ëbiani ca abë cuancëxa.

¹⁹ A uni rabé bibiani cuanquinbi ca Jesusan Zebedeonën bëchicë Jacobo 'imainun aín xucën Juan, nuntin-uxuan rica mëníoia mërácëxa. ²⁰ Mëraqian cuënquin Jesusan abëa cuanun cacëxëshi ca nuntinubi aín papa Zebedeocëñun aín papan ñu mëëmicë uni ëbiani Jesúsbé cuancëxa.

*Uni achúshi ñunshin 'atimañu Jesusan pëxcüa
(Lc 4.31-37)*

²¹ Cuanx ca abëa nicë unicamabë Jesús Capernaúm ëmanu bëbacëxa. Bëbaxun ca anun ñu mëëtima nētë 'ain anua judíos unicama timéti xubunu atsínxun, anu 'icë unicama bana 'unánmiacëxa. ²² An xuá 'ixun ca Jesusan Nucën Papa Diosan cushínbi bana ñuixuancëxa. An Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicaman banasamaira ca aín bana 'iacëxa. Usaquian Jesusan ñuia cuati ca a xubu anuxun Nucën Papa Dios rabiti, anu 'icë unicamax ratuti quiacëxa:

—Usa bana cuacëma cananuna 'ain.

²³ Anu ca uni achúshi ñunshin 'atimañu axribi 'iacëxa. A unin ca munuma cuëncénquin Jesús cacëxa: ²⁴ —Jesús, Nazaretnu 'icë, min caina nu uisa oti 'ain? ¿Mix caramina nu cëñui uan? 'Ën cana mi 'unan. Mix camina ainan 'aish Diosnuax ucé a 'ain.

²⁵ Quia ca Jesusan cacëxa:

—Ca nëtët. Ënë uniuax ca chiquit.

²⁶ Usaquian cacëxëshi ca saquiquimiquin bërërumi munuma cuëncëni ñunshin 'atima a uniuax chiquíacëxa.

²⁷ Usoia isi ca anu 'icë unicama ratúacëxa. Ratuti ca atúxbi canani quiacëxa:

—¿Uisa bana cara ënëx 'ic? Ënëx ca nun cuacëma bana 'icën. Ënë uni ca ñunshin 'atimanënbi aín bana cuatia. Uniuax —ca chiquit —quixuan cacëx ca chiquitia.

²⁸ Usoquian Jesusan 'acë ñucama ñuiquin ca Capernaúmnu 'icë unicamainshima a 'urama 'icë Galilea menua 'icë ëmacamanuxunribi camaxunbi chaniocëxa.

Pedronën nachia Jesusan pëxcüa

(Mt 8.14-15; Lc 4.38-39)

²⁹ Anua judíos unicama timéti xubunuax cuanx ca Jesúsbe Santiago 'imainun Juan a rabëtaxribi Simón 'imainun Andrésnën xubunu bëbai anu atsíancëxa.

³⁰ Atsinia ca Simonan nachia 'itsisan 'i 'insíanx racatan anu 'icë unicaman Jesús —Simonan nachi ca 'insíanxa —quixun cacëxa. ³¹ Cacëx anua racacë anu cuanquin ca Jesusan mëínquin biruacëxa. Birucëxëshi ca aín 'itsis nëtéquin atu pimiacëxa.

'Itsa uni ñucë Jesusan pëxcüa

(Mt 8.16-17; Lc 4.40-41)

³² A nëténbi ca bari cuabúcëbëa bëbáquishbucëbëtan a ëmanu 'icë unicaman, uni 'insíncëcamacëñun uni ñunshin 'atimañu acama an pëxcunun Jesúsnu bëacëxa.

³³ Bēcēbē ca a ěmanu 'icē unicamax anua Jesús 'icē xubun xēcūēnu timéacēxa. ³⁴ Usaria ca Jesusan bētsi bētsi 'insínñu unicama pēxcüacēxa, pēxcüanan ca 'itsa uninua ñunshin 'atima chiquíancēxa. Chiquíncēxuan ui cara ax 'icē quixun 'unáncēxun ca Jesusan uisaíbia a ñui banati cuēñquinma ñunshin 'atima banamiama 'icēn.

*Galilea menuxun Jesusan bana ñuixuan
(Lc 4.42-44)*

³⁵ Usoquin 'oonx ca pēcaracēma 'aínshi niruquiani anua uni 'icēmanu cuanx Jesús Nucēn Papa Diosbē banacēxa. ³⁶ Axa cuancē caxu ca Simón abēa 'icēcamabē Jesús bari cuancēxa. ³⁷ Cuanxun mēraquin ca cacēxa:

—Camaxunbi ca mi baria.

³⁸ Cacēxunbi ca Jesusan atu cacēxa:

—'Urama 'icē ěmacamanuxunribi uni bana ñuixuni cuanun ca cuan. Usoquin 'anux cana Capernaúmnuax upunin.

³⁹ Usaquin cabiani cuanxun ca Galileanu 'icē ěmacamanu 'icē anua judíos unicama timéti xubucamanuxun bana ñuixuancēxa, ñuixuanan ca ñunshin 'atimacama uninua chiquíancēxa.

*Jesusan an aín nami chēquimicē 'insínñu uni pēxcüa
(Mt 8.1-4; Lc 5.12-16)*

⁴⁰ Usa 'ain ca an nami chēquimicē 'insínñu unin cuanx a tanáin rantin puruni tsóbuquin Jesús cacēxa:

—Mix cushi 'ixun camina 'aisa tanquin 'ē pēxcuti 'ain.

⁴¹ Cacēxun ca nuibaquin, aín mēcēnan ramēquin Jesusan a uni cacēxa:

—Cana mi 'ati 'ain. Min nami ca upí 'itēcēni motia.

⁴² Usaquian cacēxēshi aín ñucē nētēti moquin ca 'insíncē uni an chuáma tancēxa. ⁴³ Chuáma tania ca Jesusan a uni xuquin 'esēquin cacēxa: ⁴⁴ —'Ěn mi pēxcucē ñuiquin camina uinu 'icē unibi catima 'ain. Caquinmabi camina

cuanxun min nami pëxcúcë judíos sacerdote ismiti 'ain. Ismianan camina Nucën Papa Dios rabiquin Moisés quiásabi oquin a ñu 'inánti 'ain, camina asérabi pëxcúa quixuan camabi unin 'unánun.

⁴⁵ Jesusan —'ën mi pëxcucë ënë ñuiquin uni caxunma ca 'atan —cacëx cuanquinbia aín nami pëxcúcë ñuiquin chaniocëbë ca Jesús, anu uni riquianti rabanan, uinu 'icë ëmanubi cuánma 'icën. Cuaníma anu uni 'icëma menu cuni 'icëbëbi ca camabi menuax cuanx uinu cara cuania anubi timécancëxa.

2

Usabi 'aish nicëma uni Jesusan pëxcúa

(Mt 9.1-8; Lc 5.17-26)

¹ Anu uni 'icëma menu 'itancëx ca Jesús Capernaúm ëmanu cuantëcëancëxa. Cuanxa anu 'aín ca unicaman —Jesús ca uax xubunu 'icë —quixun chaniocëxa. ² Chaniocëbë ca anua Jesús 'icë xubu tsitsirui, 'itsa uni timëcamë'ëocëxa. Usari 'iquian anu uni niti 'aíma 'inun xubu xëcuëbi tsitsirucë, ca Jesusan anuxun atu bana ñuixuancëxa. ³ Ñuixuncëbëtanbi ca rabé 'imainun rabé unin uni achúshi ñucë, nirucuaínquinbi tancëma, bacétinu racácë bëacëxa. ⁴ Bëxun ca 'itsa unia tsitsíruan anun atsínmiti 'aíma 'ain, tapitinën buánrutancëxun, xubu manan tapuacë anua Jesús 'icë puntébi cha oquin bërúaratancëxun, aín bacétinuabi nanpácëxa. ⁵ Nanpáquin ca —Jesusan ca ënë uni pëxcuti 'icë —quixun aín nuitu mëu sináncëxa. Sinania atun sinan 'unánquin ca Jesusan ñucë uni cacëxa:

—Min 'uchacama ca tërécë 'icë —quixun.

⁶ Usoquin Jesusan caia cuaquin ca anu tsócë an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicaman ësaquin sináncëxa: ⁷ —¿Uisa 'aish cara ënë unix usai banain? Ënëx ca anúan Nucën Papa Diosaxëshi quití banan banaia, ax ca 'aisama

'icën. Uinu 'icë unínbi ca 'ucha tēr'éntima 'icën. Nucën Papa Diosan cuni ca 'ucha tēr'énti 'icën.

⁸ Usaquian sinania atun sinan 'unánquin ca Jesusan atu cacëxa:

—¿Uisacasquin caramina mitsun usaquin sinanin? ⁹ 'Ën cana ñucë uni ënë —min 'uchacama ca tēr'éncë 'icë — quixun cananbi —niruquiani ca min bacéti bibiani cuantan —quixunribi cati 'ain. ¹⁰ Nucën Papa Diosan cushínshi 'ën ënë uni pëxcuia isquin camina asérabi 'unánti 'ain, uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá, 'ën cana unin 'ucharibi tēr'énti 'ai quixun.

Caquin ca racábucë uni cacëxa: ¹¹ —'Ën cana mi cain, niruquiani ca min bacéti bibiani min xubunu cuantan.

¹² Cacëxëshi niruquin aín bacéti bibiani ca a uni, anu 'icë unicaman ismainunbi cuancëxa. Usaría cuania isi ratuti ca Nucën Papa Dios rabi quicancëxa:

—Ësa ñu cananuna isáma 'ain.

*Jesusan Leví aín uni 'inun ca
(Mt 9.9-13; Lc 5.27-32)*

¹³ Parúmpapa cuëbía Jesús cuantëcëncëbë ca 'aisamaira uni anu timëcamë'ëocëxa. Timëcamë'ëoia ca Jesusan atu 'unánmiacëxa. ¹⁴ 'Unánmitancëx cuanquínbi ca Jesusan Alfeonën bëchicë, Leví cacë, a anuxuan 'apu buánmiti curíqui bicë anua tsócë mëracëxa. Mëraqin ca Jesusan cacëxa:

—'Ën mi 'unánminun ca 'ëbë cuani ut.

Cacëxëshi ca Leví niruquiani Jesúsë cuancëxa. ¹⁵ Cuanquin ca Jesúsëñun aín 'unánmicë unicama aín xubunuxun pi cuanun Levitan buáncëxa. Buania ca 'aisamaira unin atu nuibiancëxa. Nuibiancëbë atúxribi atubë cuanx ca an 'apu buánmiti curíqui bicë unicamabë an fariseocaman bana tancëma uni raírinëxribi anu cuanx Jesús 'imainun aín 'unánmicë unicamabëtan pi bucüacëxa. ¹⁶ Usoquian atubëtan piia isquin ca an

Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicamabëtan fariseo unicaman Jesusan 'unánmicë unicama ñucáquin cacëxa:

—¿Uisa cupí cara an mitsu 'unánmicë unin 'uchañu unicamabëtan pianan an 'apu buánmiti curíqui bicë unicamabëtanribi pin?

¹⁷ Usai quia cuaquin ca Jesusan cacëxa:

—Paë tancëma uni, ax ca rucaturúan a ronti cuëënima. Paë tancë uni, ax cuni ca rucaturúan a ronti cuëënia. Usaribiti cana 'ëx an —'ëx cana asábi 'ai —quixun sináncë unicama a 'ëmia catamënun cai uáma 'ain. Ama, an —'ën nuitu 'aisama 'aish cana 'ëxbi upí 'itima 'ai —quixun sináncë unicama a cuni upí 'inuxa 'ëmi catamënun cai cana 'ëx uacën.

Unían Jesús pima samáti ñucá

(Mt 9.14-17; Lc 5.33-39)

¹⁸ Usa 'ain ca Juan, an uni nashimicë, aín 'unánmicë unicama 'imainun fariseo unicaman, Nucën Papa Dios sinani samáquin picëbëtanma, uni raírinën anu cuanxun Jesús cacëxa:

—Juanën 'unánmicë unicamax ca Nucën Papa Diosmi sinani bëtsi bëtsi nëtën pima samatia. Usaribiti ca fariseonëan 'unánmicë unicamaxribi 'ia. ¿Usa 'aínbi cara uisacasquin min 'unánmicë unicaman samáquinma pin?

¹⁹ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿Anun xanu biti nëtën cara pi unun quixuan xanu biti unin camicë unicaman, an xanu biti uni axa atubë 'ain, masá nuituquin pima 'iti 'ic? Axa atubë 'ain ca pima 'itima 'icën. ²⁰ Ca ësa 'icën: An xanu biti unin xanu biquin abëtan pi unun camicëx ca axa abë nuibanancë unicama masá nuitutima abë cuëënia. Xanu bibiani cuanquian a unin ëbiancëxun cuni ca axa abë nuibanancë unicaman masá nuituquin pitima 'icën. Usaribiquin ca 'ën 'unánmicë unicama 'ëbë 'ixun masá nuituti samáquinma piia. Unían

'ë bicëxun 'ën ëbiancëxun cuni ca masá nuituquin pitima 'icën.

²¹ Catancëxun ca aín banaxa fariseo unicaman uni 'unánmicë banasama 'ain, aín banabë fariseonëan 'unánmicë bana mëscúti rabanan Jesusan ësaquinribi a unicama cacëxa:

—Ësaribi ca. Nun aintsi uinu 'icë xanúnbi ca chupa xëni, chupa sani iotan aín tuquicë a 'unuima. Usocëxbi ca chupa xëni ax chëqui anun 'unucë ió ax nipacëtia. Usai 'i ca aín tuquicë ax chaia. ²² Ësaribi ca. Ui unínbi ca ñuina xacá, anu 'umpax 'aruti chumusa oquin 'acë, axa xëni 'ain, anu ñu chëcacë 'aruima. Anu 'arucëxunbi ca ñu chëcacë ax cubini uruquin ñuina xacá xëni a tucaia. Axa tuquicëbë ca chëcaxun anu 'arucëxa cubíncë ñu ax tutuqui nëtëtia. Usa 'ain ca ñu chëcacë ñuina xacá chumusa oquin 'acë iónushi 'aruti 'icën.

Ësaquin ca an ñucácë unicama Jesusan cacëxa.

Anun ñu mëëtima nëtëan Jesusan 'unánmicë unicama trigo bëru sirícaquin bia

(Mt 12.1-8; Lc 6.1-5)

²³ Anun ñu mëëtima nëtën ca Jesús anu trigo 'apácë naënu 'icë bain cuancëxa. Cuancëbë abë cuanquinbi ca aín 'unánmicë unicaman trigo bëru pëcécë sirícaquin biacëxa. ²⁴ Bitsia isquin ca fariseo unicaman Jesús cacëxa:

—Ca is, ¿uisacasquin cara min 'unánmicë unicaman anun ñu mëëtima nëtën usaquin 'atima ñu 'ain?

²⁵ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿Mitsun caramina Davidnën ca 'acëñuma 'ixun axa abë cuancë unicamabëtan ësoquin ñu 'acëxa quixun cuënëo bana a iscëma 'ain? ²⁶ Abiatar cacë unia judíos sacerdotenën cushicaman 'apu 'ain ca Davidnën 'acëñuma 'ixun piisa tanquin, anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu anu atsínxun anu 'icë pán, Nucën Papa Diosan isti oquin nancë, a bixun piacëxa. A panëxa judíos sacerdotenëinshi

piti 'aían uni itsin piti 'icëmabi ca sacerdotenën 'in-
 áncëxun bixun Davidnën piacëxa. Piquin ca axa abë 'icë
 unicama anribia pinun 'ináncëxa.

²⁷ Èsaquinribi ca Jesusan cacëxa:

—Unia ñu mēētancëx tanti cushitëcënti cupí ca Nucën
 Papa Diosan a nētē tantiti mēníocëxa. A nētën ca tantiti
 'icë quixuinshi sinánun ca Nucën Papa Diosan uni unioma
 'icën. ²⁸ Uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'ixun cana 'ën
 anun ñu mēētima nētën cara añu 'ati 'icë quixun uni cati
 'ain.

3

*Jesusan anun ñu mēētima nētën aín mēcën bamacë uni
 pëxcüa*

(Mt 12.9-14; Lc 6.6-11)

¹ Anua judíos unicama timéti xubunu cuantëcëni ca
 Jesús anu atsíncëxa. Anu atsíncëbë ca uni achúshi aín
 mēcën amo 'icë bamacë anu 'iacëxa. ² Usa 'icë ca anu
 'icë fariseo unicaman anun ñu mēētima nētën caraisa
 uni pëxcüia quixun ami manánuxun iscatsí quixun Jesús
 bërúancëxa. ³ Bërúancëxunbi ca aín mēcën bamacë uni
 Jesusan cacëxa:

—Nirucuatsini ca nëri ut.

⁴ Cacëxa ucëbëtan ca Jesusan fariseo unicama cacëxa:

—¿Anun ñu mēētima nētën cara unin ñu upí 'ati 'ic?
 ¿Cara ñu upíma 'ati 'ic? ¿Anun ñu mēētima nētën cara
 unin uni itsi 'insíncë 'aquinti 'ic? ¿Cara bamatanun
 isëshiti 'ic?

Quixuan cacëxbi ca quiáma 'icën. ⁵ Quiáma atu ñachai
 nishi masá nuituquin ca Jesusan —uisa cupí cara ënë uni-
 cama axa 'insíncë uni ënëmi sinanima —quixun sinánquin
 aín mēcën ñucë uni cacëxa:

—Ca mëshpat.

Cacëx mëshpatishi ca mëpëxcüacëxa. ⁶ Usocëbë chiquíquiiani cuanx ca fariseo unicama axa Herodesmi sináncë unicamabëtan Jesús ñui, uisoxun 'ati cara quiax 'ësénancëxa.

Baca cuëbí unicama timëcamë'ëo

⁷ Usacëbë ca Jesús parúmpapanu cuancëxa, cuancëbë ca aín 'unánmicë unicamaxribi abë cuancëxa. 'Imainun ca 'aisamaira uni Galilea mecamanuaxa ucë acamax a nuib-iani anu Jesús 'icë anu timéacëxa. ⁸ 'Imainun ca Jesusan ñu 'aia ñuiquin chanioia cuacë 'aish amanuax amanuax timécuatsini ai, Judea me, Jerusalén ëma, Idumea me, Jordán baca 'ucë manan 'icë me, 'imainun Tiro, Sidón a ëma rabé 'urama 'icë mecamanuaxribi, camáxbi anu timëcamë'ëocëxa. ⁹ Usa 'ain ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa, 'aisamaira uni tsitsíruquin chacati rabanan manë nuntí mënioxunun quixun. ¹⁰ An 'itsa uni pëxcucë cupía —'ën ticacëxuinshi ca 'ëribi pëxcuti 'icë —quixun sinani, 'insíncë unicamax anuxun a ticanux tsitsírucëbëtan ca usaquin Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa. Cacëxun ca 'axúancëxa. ¹¹ Usaria isi aín bëmánon cuani rantin puruni tsóbutí munuma banaquin ca ñunshin 'atimanën 'ibuacë unicaman ñunshin 'atimanën quimicëxun Jesús cacëxa:

—Mix camina Diosan Bëchicë 'ain.

¹² Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—'Ëx cana Diosan Bëchicë 'ai quixun aséribi uibi caxunma ca 'at.

Aín 'unánmicë uni 'inúan Jesusan mëcën rabé 'imainun rabé uni caísa

(Mt 10.1-4; Lc 6.12-16)

¹³ Usaquin cabiani matánu cuanxuan, anuxun ainan 'inun uni caísqin, achúshi achúshi cuëncëx ca abë 'inux Jesúsnu cuancancëxa. ¹⁴ Usaquin ca Jesusan mëcën rabé 'imainun rabé uni caíscëxa, abë 'iti 'imainun unia Nucën

Papa Diosan bana ñuixuntanun xuti. ¹⁵ Caístancëxun ca atu anun uni ñucë pëxcüanan ñunshin 'atimacamaribi uninua chiquínun aín cushi 'ináncëxa. ¹⁶ Usa 'ain ca Jesusan mëcën achúshi 'imainun rabé uni caísacëxa. A caíscë unicama ax ca 'iacëxa achúshinëx Simón cacë 'icëbia Jesusan Pedro caquin anëcë. ¹⁷ 'Imainun ca Zebedeonën bëchicë Jacobobë aín xucën Juan 'iacëxa. A uni rabé ca Jesusan Boanerges caquin anëacëxa. Boanerges quicë banax ca caná banacësari banacë quicë 'icën. ¹⁸ Raírinëx ca Andrés, Felipe, Bartolomé, Mateo, Tomás acama 'iacëxa. Bëtsix ca Alfeonën bëchicë, Jacobo, 'iacëxa. Raírinëx ca Tadeo 'imainun Simón, axa judíos unibun rabanan nëëti banacë, aribi 'iacëxa. ¹⁹ Bëtsix ca Judas Iscariote, an Jesús uni 'inan, a 'iacëxa.

Ñunshin 'atimanën cushínsa Jesusan ñu 'aia quiáxa uni quia

(Mr 12.22-32; Lc 11.14-23; 12.10)

Usaquin abë niti unicama caísbianquin buani ca Jesús anua 'icë xubunu cuantëcëancëxa. ²⁰ Cuanbia 'aisamaira uni amiribishi timëtëcëan ca atubë banaquin Jesús bëtan aín 'unánmicë unicaman piama 'icën. ²¹ Usai 'ia cuabiani ca aín aintsi 'ibu ax —sapi ca ñunshíanxa —quiquiani Jesús bitsi cuancëxa. ²² Usa 'ain ca Jerusalénuax ucë an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicama quiacëxa:

—Ënë unibë ca ñunshin 'atimanën 'apu, Beelzebú 'icën. Usa 'ixun ca Beelzebúnën 'amicëxun ñunshin 'atima uninua chiquinia.

²³ Ax ca ñunshin 'atimañu 'icë quiáxa Jerusalénuax ucë unicama quia cuaxun ca Jesusan cuënxun cacëxa:

—¿Uisa 'aish cara Satanás axbi: Ca chiquit, quiti 'ic?
²⁴ Ësa ca. Achúshi menuxuan an 'apu 'imicë unibunën cushicaman bëtsi bëtsi oquin sináncë 'ain ca a menu bucucë unicama 'itsa 'aíshbi upitax bucuí bëtsibë bëtsibë

nuibananíma 'acánani cěñutia. ²⁵ Usaribiti ca unica-max aín aintsibě nuibananíma mēēanani tsuáqui nětětia. ²⁶ Mitsux camina quin, ñunshin 'atimaněn 'apu Satanás, Beelzebúribi cacě, an 'amicěxun isana ñunshin 'atima chiquinin. Usaími mitsux 'ě ñui quicě 'aínbi ca ñunshin 'atimaněn 'apúan ñunshin 'atima raíri chiquíncěbě an 'amicěxuan ñu 'ati ñunshin 'atima 'aíma 'iti 'icěn. Usa 'ain ca ñunshin 'atimaněn abě ñunshin 'atima chiquinima. ²⁷ Ěsa ca. Ui unínbi ca cushi uni, aín xubunu atsínxun aín ñu bicuanima. Aín 'ibu a pain nēaxun cuni ca aín ñu bicuanti 'icěn. Usaribi oquin cana 'ěn aín 'apusama cushiira 'ixun ñunshin 'atima chiquinin. ²⁸ Asérabi cana mitsu cain, Nucěn Papa Diosan ca unin 'atima ñu 'acě camabi tērěnti 'icěn, amia 'atimati banacēribi. ²⁹ Usa 'aínbi ca axa aín Běru Ñunshin Upí ñui 'atimati banacě uni aín 'ucha Nucěn Papa Diosan tērēnima, ax ca usabi tērěntimoi 'ia.

³⁰ —Ax ca ñunshin 'atimañu 'icě —quíaxa quicě cupí ca Jesusan usaquin cacěxa.

*Jesusan ca amia sináncě unicama aintsioia quicě bana
(Mt 12.46-50; Lc 8.19-21)*

³¹ Usa 'ain ca unia bana ñuixuncěbě uquin aín titabētan aín xucéantun ěmánxun Jesús isa unun quixun anu 'icě uni camiacěxa. ³² Camicěxun ca a nēbětsioratia tsócě unicaman Jesús cacěxa:

—Min titabě ca min xucéantu ěman 'icěn. Ca mi istisa tania.

³³ Cacěxun ca Jesusan cacěxa:

—¿Uicamax cara 'ěn tita 'imainun 'ěn xucéantu 'ic?

³⁴ Usai quiquin bariaráquin isquin ca a rapasu tsócě-cama cacěxa:

—Axa 'ěbě tsócēcama, ěnēx ca 'ěn tita 'imainun 'ěn xucéantu 'icěn. ³⁵ Uicaman cara Nucěn Papa Dios

cuëncësabi oquin 'aia, acamax ca 'ën xucën 'imainun 'ën chirabacë 'imainun 'ën tita 'icën.

4

*Bana itsi ñuicësoquin an ñu 'apácë uni ñuicë bana
(Mt 13.1-9; Lc 8.4-8)*

¹ Amiribishi ca Jesusan parúmpapa cuëbixun unicama 'unánmiacëxa. 'Unánmicëbëa 'aisamaira uni a nëbëtsiorati timécëbë ca Jesús parúmpapa cuëbía bëspúcë manë nuntinu 'iruax tsóbuacëxa. Anua tsómainun ca unicama masinu parúmpapa cuëbí bucüacëxa. ² Bucubucë ca Jesusan 'itsa bana 'unánmiacëxa. 'Unánmiquin ca bana itsi ñuicësoquin ñuiquin ësaquin cacëxa: ³ —Ca cuat, 'ën mitsu ñuixunmainun. An ñu bëru 'apácë uni ca aín naënu 'apáquin ñu bëru sacai cuanxa. ⁴ Sacacëx ca raírinëx anúan uni nicë me irunu nipacëaxa. Nipacëcë isbëtsini uxun ca ñuina pëchiñunën 'eaxa. ⁵ Raírinëx ca maparañu menu nipacëaxa. Nipacëax ca me cëxtúma 'ain bënëtishi coxa. ⁶ Coóxbi ca uruquian barin xarocëx aín tapun 'aíma 'ain, chushiaxa. ⁷ Raírinëx ca muxañu menu nipacëaxa. Nipacëax coi ca 'iruaxa. 'Iruaxunbi ca muxan abë coquin mapurucëxun tuacëma 'icën. ⁸ Usa 'aínbi ca raíri ñu bëru ax me upínu nipacëaxa. Nipacëax coi canitancëxun ca upí oquin tuaxa. Tuacëx ca raíri aín bimi 'itsamashi, treintaishi 'iaxa, raírinëxribi ca aín bimi 'itsa, sesenta, 'iaxa, raírinëxribishi ca aín bimi 'itsaira, cien, 'iaxa. ⁹ An aín pabitan ënë bana cuacë unin ca aín nuitunënbi sínánquin cuati 'icën.

*Uisa cupí cara Jesusan bana itsi ñuicësoquin bana ñuicë bana
(Mt 13.10-17; Lc 8.9-10)*

¹⁰ Usaquin cacéxa raíri unicama cuancëbë atux bërúxun ca a rapasu 'icë unicomabëtan aín 'unánmicë unicomam Jesús cacéxa:

—Uisa cupí caramina bana itsi ñuicësoquin unicama bana ñuixuni quixun camina nu cati 'ain.

¹¹ Cacëxun ca Jesusan cacéxa:

—Uni itsían 'unaniamabi camina mitsun Nucën Papa Diosan sinánmicëxun an 'unánmicë ñu 'unanin. Usa 'aínbi cana uni raíri 'ëmi sinántisama tancë cupí bana itsi ñuicësoquin bana ñuixunin. ¹² 'Ën 'aia isquinbi ca atun 'ën cushí Nucën Papa Diosan 'ë 'inancë a sinanima. Atun pabitan 'ën ñuixuncëxun cuaquinbi ca uisai quicë cara quixun 'unanima. Usai 'i ca acamax atun 'ucha tërénun Nucën Papa Diosmi sinanatima. Usaía atux 'inun cana bana itsi ñuicësoquin bana ñuixunin.

Uisai quicë cara an ñu 'apácë uni ñui quicë bana 'icë quixuan Jesusan ñuía

(Mt 13.18-23; Lc 8.11-15)

¹³ Usaquin catancëxun ca Jesusan ësaquinribi cacéxa:

—¿Mitsúnribi caramina an ñu 'apácë uni ñui 'ëx quicë bana, uisai quicë cara quixun cuatiman? ¿'Ëx bërí quicë bana ënë cuaquinma caramina uisaxun bëtsi banacamaribi 'ën ñuía cuati 'ain? ¹⁴ An ñu bëru 'apácë uni asaribi ca an Nucën Papa Diosan bana unicama ñuixuncë uni 'icën. ¹⁵ Anúan uni nicë me iru anu nipacëcë ñu bëru asaribi ca bëtsi bëtsi uni 'icën. Usa 'ixuan Nucën Papa Diosan bana cuacëbëbi bënëtishi uxun ca ñunshin 'atimanën 'apu, Satanás, an sinánxma 'inun a cuacë banacama a manumía. ¹⁶ Bëtsi bëtsi unix ca maparañu me bëxbá, anu nipacëcë ñu bëru asaribi 'icën. Nucën Papa Diosan bana cuati cuëenquin —a bana quicësabi oi cana 'iti 'ai —quixun bënëenquinshi sinania. ¹⁷ Usaquin sinánquinbi ca maparañu menu nipacëcë ñu bëru tapun

'itsañuma usaribi 'ixun Nucën Papa Diosan bana 'itsama nētéinshi sinania. Sinánquinbi ca anbi masáquin sinánan Nucën Papa Diosan bana 'acébë ami nishquian unin 'atimocëxun a bana manuquin ënia. ¹⁸ Muxañu menua nipacëcë ñu bëru usaribi ca bëtsi bëtsi uni 'icën. A unicaman ca Nucën Papa Diosan bana cuaquin, ¹⁹ —a bana quicësabi oi cana 'iti 'ai —quixun sinania. Usaquin sinánquinbi ca atun ënë menu 'icë ñuishi sinánan —'itsa ñuñu 'aish cana cuëenti 'ai —quixun sinani 'itsa ñuñu 'iisa tanan bëtsi ñuribi cuëënia. Usa 'aish ca Nucën Papa Diosan bana sináncëxbi ñu bëru 'apácëa coiabi chucun mapurucë usaribi 'aish bimiñumasa 'ia. ²⁰ 'Imainun ca bëtsi bëtsi unix me upínua ñu bëru nipacëcësa usaribi 'icën. A unicamax ca Nucën Papa Diosan bana cuaquin —a bana quicësabi oi cana 'iti 'ai —quixun aín nuitunën upí oquin sinánquin a bana quicësabi oi 'icë 'aish, ñu bërúxa me upínuax upiti coi canitancëx upiti bimicësaribi 'icën. Raírinëx ca 'itsamashi, treinta, bimiñu 'ia, 'imainun ca raírinëxribi 'itsa, sesenta, bimiñu 'ia, 'imainun ca raírinëxribishi 'itsaira, cien, bimiñu 'ia.

*Nucën Papa Diosan unix ca lamparísa 'icë quicë bana
(Lc 8.16-18)*

²¹ Èsaquinribi ca Jesusan cacëxa:

—¿Lamparín bëxun cara unin ñu tēmú an bëpánun nanti 'ic? ¿Cara anu 'uxti tēmú nanti 'ic? Anu nanquinma ca anu lamparín nanti anu nanti 'icën, ¿usa cat? ²² Uni itsin isnunma 'acë ñucama 'imainun uni itsin cuanunma quicë banacama abi ca 'unáncë 'iti 'icën. ²³ An aín pabitan ënë bana cuacë unin ca aín nuitunënbi sinánquin cuati 'icën.

²⁴ Usaquin catancëxun ca ësaquinribi Jesusan cacëxa:

—Mitsun cuacë banacama upí oquin cuaquin camina a bana quicësabi oquin 'ati 'ain. An 'ën a ñuixuncë

bana uisai quicë cara quixun upí oquin sinánquin axa quicësabi oquin 'acë uni a ca 'ën bana itsiribi Nucën Papa Diosan 'unánmiti 'icën. ²⁵ An 'ën bana cuaquin a bana quicësabi oquin 'acë uni a ca 'ën bana itsiribia cuanun Nucën Papa Diosan 'unánmiti 'icën. Usa 'aínbi ca an 'ën bana cuaquinbi sináncëma uni a, an isa 'unánxa quixuan sináncë bana a camabi Nucën Papa Diosan manumiti 'icën.

Jesusan ñu bëru corucë ñuia

²⁶ Èsaquinribi ca Jesusan cacëxa:

—Nucën Papa Diosan axa ainan 'iti unicama aín uni 'imiti ax ca ësa 'icën. Unían naënu 'apácëx, ²⁷ ca ñu bëru an imé 'uxtancëx bësutancëxun nëtën ñu 'amainun coi cania. Usaria ca uisai 'i cara usai cania quixun 'unaníma. ²⁸ Menuax ca ñu 'apácë 'iruia. 'Irui ca aín rara ax chai cania. Canitancëxun ca tuaia. Tuai ca aín bimi ax xacáñu 'aish bëruñu 'ia. ²⁹ Usa 'aísha shaínquibutia ca anun biti nëtën aín 'ibun aín xacá xucapaquin aín bëru bitsia.

Mostaza bëru ñui quicë bana

(Mt 13.31-32; Lc 13.18-19)

³⁰ Amiribishi ñuitëcëni ca Jesús quiacëxa:

—¿Nucën Papa Diosan cara ainan 'iti unicama uisoquin aín uni 'imiti 'ic? ¿Uisa ñu itsiribi ñui caranuna a ñui qiti 'ain? ³¹ Èsa ca. Mostaza bëru, menu 'apácë, ax ca chamaratsuiria 'icën, bëtši ñu bëru chamaratsusamaira ca ax 'icën, ³² 'aíshbi ca 'apácëx bëtši ñu bëru canicësamaira 'ia. Usa 'aísha cani pëñanacëtiira chacëbë ca manan nuáncë ñuina aín pëñan tupéoncënu na otancëx anu bucuia. Usaribiti ca Nucën Papa Diosan unicama 'itsamashi pain 'iaxbi 'itsaira 'itánun uatia.

*Uisa cupí cara Jesusan bana itsi ñuicësoquin bana ñuixu-
ancëxa quicë bana*

(Mt 13.34-35)

³³ Usoquin ca 'itsa oquin Jesusan bana itsi ñuicësoquin anu 'icë unicaman cuaisabi oquin bana ñuixuancëxa.

³⁴ Bëtsi banánma ca usoquinshi Jesusan unicama ñuixu-ancëxa, 'ixunbi ca aín 'unánmicë unicama abëa 'icë uisai quicë cara a banacama 'icë quixun 'unánmiacëxa.

Bëchun 'imainun suñúan Jesusan nëtémia

(Mt 8.23-27; Lc 8.22-25)

³⁵ A nëtën ca bari cuabúcëbëa baquíshcëbëtan manë nuntinu tsóxun Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—'Ucë manan cuanun ca cuan.

³⁶ Cacëxun ca aín 'unánmicë unicaman Jesús manë nuntinua tsócë buáncëxa. Baca cuëbí unicama ëbianía Jesús ampan sicaracëti cuancëbë ca raírinëxribi nuntin sicaracëti cuancëxa. ³⁷ Cuancëbëbi ca suñúan 'icu-atsíncëbë parúmpapa bëchuni tucánqui 'umpax aín nuntinu 'iruacëxa. ³⁸ Usai 'ia oquin ca aín 'unánmicë unicaman Jesús manë nunti tsipúnua chupami tēcépimëti 'uxcë bësúnquin cacëxa:

—¿Cananuna bamai quixun caramina sinaniman?

³⁹ Cacëx bësüquinshi ca Jesusan suñúan —ca nëtët —canan parúmpaparibi —ca bucubut —quixun cacëxa. Cacëxëshia suñúan nëtéishimainun ca baca bëchúnribi nëtéacëxa. ⁴⁰ Usoxun ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—¿Uisacatsi caramina racuëtin? ¿Nucën Papa Diosan ca asérabi nu bërúanquin 'aquinia quixun caramina sinaniman?

⁴¹ Cacëx ca ratuti racuëti canancëxa:

—¿Uisa uni cara ënëx 'ic? Suñúnbi, bacánbi ca aín bana cuatia.

5

Jesusan ñunshin 'atimañu uni pëxcüa

(Mt 8.28-34; Lc 8.26-39)

¹ Parún papa 'ucë manan cuantancëx ca Gadara cacë menu bëbacëxa. ² Bëbatancëxa manë nuntinuax 'ibúquiiani cuaniabi ca ñunshin 'atimañu uni, anu uni maíncënuax uquin, Jesús mëracëxa. ³ Anu uni maíncë, anu ca a unin 'uxti 'iacëxa. A uni ca uinu 'icë unínbi manë risínbi nëáma 'icën. ⁴ Usa 'icë unin aín manë risin tiananan mëtanicëxunbi anun nëacë a tëcapacëxa. Axa unin cushisama 'icë ca uinu 'icë unínbi a nëama 'icën. ⁵ Usai 'i ca nëténbi, imébi anu uni maíncë anu 'ianan aín bashinuribi nitsi cuëncëni banai, maxaxan axbi rachacacëxa. ⁶ Usa 'aish ca 'uránxun mërabëtsini, abácuatsianx Jesús tanáin rantin puruni tsóbuacëxa.

⁷⁻⁸ Usaria ca Jesusan ñunshin 'atima cacëxa:

—Ñunshin 'atima, ënë uninuax ca chiquit.

Cacëxun ca munuma cuëncénquin Jesús cacëxa:

—Dios, naínu 'icë, aín Bëchicë Jesús camina mix 'ain. ¿Uisati caramina 'ë ubíoin? Diosan cuamainun cana mi cain, 'ë tëmëramixunma ca 'at.

⁹ Cacëxun ca Jesusan ñucácëxa:

—¿Uisa cara min anë 'ic?

Quia ca cacëxa:

—Nuxnu 'itsa 'ain ca 'ën anëx 'Ëxcuira 'icën.

¹⁰ Caxun ca a menua xuxunma 'anun quixun bënëquin cacëxa. ¹¹ Catancëxun ca 'aisamaira cuchi matá manan pushían pi bucucë isquin cacëxa: ¹² —Cuchinu ca anu atsínun nu xut.

¹³ Cacëxun ca Jesusan —ca cuantan —cacëxa. Cacëx ca ñunshin 'atima a uninuax chiquíquiianx cuchinu atsíancëxa. Atsíncëbë ca cuchicama camáxbi 'aisamaira, rabé milsa 'aish, tsuáquiuiiani abáquiiani cuanx cuëtúnuax parúmpapanu rëucubuti bacamiqui cëñúacëxa.

¹⁴ Usacëbëtan ca an cuchi bërúancë unicaman abáquiari cuanxun, ëma chanu 'icë unicama 'imainun ëma chucúmanu 'icëcamaribi, xubu itsi, xubu itsinu cuanquin ñuixuancëxa. Ñuixunquian chanioia cuati ca uisai cara a ñucama 'iaxa quixun isi riquiancëxa. ¹⁵ Riquianx anua Jesús 'icë anu bëbaquin ca a uni anua 'aisamaira ñunshin 'atima 'iá, a an isásama 'aish, chupa pañuax sinan mëññushi 'aish tsócë isacëxa. Usa 'icë a uni isi ca racuécancëxa. ¹⁶ Usa 'ain ca an iscëcaman, usai ca 'iaxa quixun, ñunshin 'atimañu unia pëxcucë 'imainun cuchinua ñunshin 'atima atsíncë, acama axa riquiancë unicama ñuixuancëxa. ¹⁷ Ñuixuncëxun ca camaxunbi bënëquin atun nëtënuaxa cuantánun quixun Jesús cacëxa.

¹⁸ Cacëxa manë nuntinu 'iruiabi ca Jesús ñunshínñu 'icëa pëxcucë uni, an abë cuancatsi quixun cacëxa. ¹⁹ Cacëxunbi ca Jesusan abë cuanxma 'inun caquin cacëxa:
—Min xubunu ca cuantan. Cuantancëxun camina min aintsicama uisoxun cara Nucën 'Ibu Diosan mi nuibaquin pëxcüaxa quixun ñuixunti 'ain.

²⁰ Usaquian cacëx cuanxun ca Decapolis cacë me, anu 'icë unicama uisaquin cara Jesusan a 'axa quixun ñuixuancëxa. Ñuixuncëxuan chanioia cuati ca camáxbi ratuacëxa.

Jaironën bëchicë baísqimianan xanu 'insíncë Jesusan pëxcüa

(Mt 9.18-26; Lc 8.40-56)

²¹ Usa 'ain ca 'ucë manánuax Jesús manë nuntin anuaxa cuanpuncë nëcë manan utëcëancëxa. Utëcënñbi ca 'aisamaira uni anu aia isi, Jesús parúnppa cuëbñbi tiquiacëxa. ²² Anu Jesús 'ain ca anua judíos unicama timéti xubunu 'icë 'apu achúshi, Jairo cacë, ax uacëxa. Uquin a mërai aín bëmánon rantin puruni ²³ tsóbuquin ca Jesús cacëxa:

—'Ēn ini bēchicē ca bamaia. Usa 'ain camina min mēcēnan ramēquin pēxcuxuni 'ēbē cuanti 'ain.

²⁴ Cacēxa a unibē cuaniabi ca atúxribi a nuibiani cuanquin 'aisamaira unin Jesús chacatisaira ocēxa. ²⁵ A unicama nēbētsi ca achúshi xanu 'insíncē 'iacēxa. Usa 'aish ca a xanu mēcēn rabé 'imainun rabé baritia imia 'aíshbi aín imi nētécēma 'iacēxa. ²⁶ A xanux ca 'aisamaira rucaturucamanuax pēxcúcase ro mēēquin paē tēnēquin aín ñucama ñancábi cēñuibi pēxcúama 'icēn. ²⁷⁻²⁸ Usa 'aish ca a xanu Jesús ñuicania cuabiani —aín chupa ticaishi cana pēxcúti 'ai —quixun sinánquin unicama nēbētsinēn, a caxu cuanquin, Jesusan chupa ticacēxa. ²⁹ Ticaíshi ca aín imicē nētécēma. Usai nētécēquin ca aín nami chuámarua tancēxa. ³⁰ Usai 'icēbē ca Jesús —'ēn cushin ca uni pēxcúaxa —quixun aín sinanēnbi 'unani, 'itsa uni nēbētsinun caxu bēsuquin isi quiacēxa:

—¿Uin cara 'ēn chupa ticax?

³¹ Quia ca aín 'unánmicē unicaman cacēxa:

—¿Mia unin chacatisaira oia isibi caina, uin cara 'ēn chupa ticaxa quiax quin?

³² Cacēxun ca Jesusan uin cara isa aín chupa ticaxa iscatsi quixun, amo bariaráquin isacēxa. ³³ Iscēbē ca axa pēxcúcē xanu, ax —an ca 'ē pēcúaxa —quixun 'unani racuēti bērēruí, anu cuani aín bēmánon rantin puruni tsóbuquin, usai cana 'ia quixun chiquinaquin Jesús cacēxa. ³⁴ Cacēxun ca Jesusan cacēxa:

—'Ēn cana mi pēxcuti 'ai quixun asérabi sinani camina pēxcúan. Usai camina 'itēcēniman. Chuámashi 'aish ca cuantan.

³⁵ Usaquian Jesusan cacēbētanbi ca aín xubunuax uquin unin anua judíos unicama timéti xubunu 'icē 'apu, Jairo, a cacēxa:

—Min bēchicē ca ñuaxa. Ca 'aíma 'icēn. Usa 'ain ca Jesús ñancábi buánxunma 'at.

³⁶ Caia cuaquin ca Jesusan a 'apu cacëxa:

—Racuéaxma ca 'it. 'Ën cana mi 'aquinti 'ai quixun ca sinan.

³⁷ Usaquin cabiani cuanbaiti a 'apun xubunu bëbaquin ca Pedro 'imainun Jacobo 'imainun Jacobonën xucën Juan, acamaishi abëa cuanun cacëxa. ³⁸ Cabiani cuanx bëbaquian cuacëxbi ca a 'apun xubunuax 'aisamaira uni shaquiabati rarumabacëxa. ³⁹ Rarumabatiabi ca xubunu atsínquin cacëxa:

—¿Uisacatsi caramina masá nuituti rarumati shaquiquin? Xu xanu ca bamacëma 'icën, ca 'uxaxa.

⁴⁰ Èsaquian cacëxunbi ca 'usáncancëxa. 'Usáncancëx-unbi anu 'icë unicama xubu ëman xutancëx ca Jesús xanun papa 'imainun aín tita 'imainun abë ucë uni, acamaishi buani, anua xu xanu 'icënu atsíncëxa. ⁴¹ Atsínxun mëínquin biquin ca xu xanu cacëxa:

—“Talíta cumi”. Talíta cumi quicë ax ca: Xu xanu, mi cana cain, ca nirut, qui quicë 'icën.

⁴² Usoquian cacëxëshi ca a xu xanu mëcën rabé 'imainun rabé baritiañu 'aish nirutancëx niacëxa. Usai nitsia isi ca aín bëmánan pëqui ratúcancëxa. ⁴³ Ratutia ca Jesusan anu 'icë unicama cacëxa:

—'Ën mitsu cacësabi oquin camina mitsúnmi iscë ñu ënë uibi ñuixuntima 'ain —quixun canan ca —xu xanu ca pimit —quixun cacëxa.

6

Jesús Nazaretnu 'iá

(Mt 13.53-58; Lc 4.16-30)

¹ Anuax cuanx ca Jesús anuaxa canicë me anu cuancëxa. Cuancëbë ca aín 'unánmicë unicama abë cuancëxa.

² Cuanx bëbaxun ca anun ñu mëëtima nëtë 'ain, anua judíos unicama timéti xubunu atsínxun bana ñuixunquin

'unánmiacëxa. Usoquian bana ñuia cuati ca unicama aín patsanëx ratuti canancëxa:

—¿Uin cara ënë uni usaquian bana ñuiti 'unánmiac? ¿Uisai quicë cara a ñuicë bana ënëx 'ic? ¿Uisoquin cara uni itsin 'acëma ñu 'ain? ³ Carpinteroishi ca ënëx 'icën, Marían tuá. Ax ca Jacobo 'imainun José 'imainun Judas 'imainun Simón aín xucën 'icën. Aín chirabacëcamaribi ca ënu nubë 'icën, ¿usa cat? —quiax canancëxa.

Usai canani ca aín bana cuaisama tani ami nishacëxa. ⁴ Ami nishcëxun ca Jesusan atu cacëxa:

—An Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unían bana ñuixunia ca unin cuatia. Usa 'aínbi ca axa anuax canicë unían, anuaxbia canicë menuxun bana ñuixunia, anu 'icë unicama 'imainun aín aínsi 'ibucama 'imainun axa aín xubunu 'icëcamaribi cuaisama tania.

⁵ Usaquian ax quicësabi oquin aín bana cuatiama ca Jesusan, uni itsían 'acëma ñu anu 'icë unicama 'axuanma 'icën. Uni 'insíncë 'itsama, ashi cuni ca aín mëcënan ramëquin pëxcüacëxa. ⁶ An ca asérabi Nucën Papa Diosan cushínbí ñu 'aia quixuan sinaniama isi ca Jesús —¿uisa 'aish cara ënë unicama ësa 'icë? —quixun sinani ratúacëxa. Usai 'itancëx ca aín nëtënuax ëma chucúmaramamanu cuanquin Jesusan unicama bana ñuixuancëxa.

*Bana ñuixunuan aín 'unánmicë unicama Jesusan xua
(Mt 10.5-15; Lc 9.1-6)*

⁷ Jesusan ca aín 'unánmicë uni mëcënan rabé 'imainun rabé a timëxun aín cushi anúan ñunshin 'atima uninua chiquínti 'inántancëxun bëtsi bëtsi ëmanua cuanun quixun rabé rabé xuacëxa. ⁸ Xuquin ca 'ësëquin cacëxa:

—Bain cuanquin camina ñu buántima 'ain. Pán, burasa, curíqui bi buánquinma camina tsatishi buánti 'ain. ⁹ Taxaca upíramashi camina tañubianti 'ain, 'imainun camina a pañuti chupa rabéma achúshishi pañubianti 'ain.

¹⁰ Ĕsaquinribi ca cacĕxa:

—Uinu 'icĕ unin xubunu caramina anu 'inux atsinĭ, anuishi camina ñantan ñantan 'uxti 'ain, anúnmi a ĕmanuax cuanti nĕtĕa utámainun. ¹¹ Uinu 'icĕ ĕmanu 'icĕ unicaman cara mitsu biisama tanan mitsun bana cuaisama tania, aín ĕmanuax cuani camina anu 'icĕ unicaman, mitsun bana cuatíma ca Nucĕn Papa Diosan iscĕx 'aisama 'icĕ quixun 'unánun, mitsun taxacanu 'icĕ me cupúĕ tacabiani cuanti 'ain. 'Ĕn cana asérabi mitsu cain, Sodoma ĕmanu 'icĕ unicama 'imainun Gomorra ĕmanu 'icĕ unicama ca aín bana cuaisama tancĕ cupí Nucĕn Papa Diosan castícancĕxa. Usamaira oquin castícancĕ ca a ĕmanu 'icĕ unicama an mitsu bicĕma cupí ax 'iti 'icĕn.

¹² Usaquin caquian xucĕx cuanquin ca —ainan 'inux camina Nucĕn Papa Diosmi sinanati 'ai —quixun caquin unicama bana ñixuancĕxa. ¹³ Usonan ca ñunshin 'atima uninua chiquánan uni 'insíncĕcamaribi xĕni ron ronquin pĕxcüacĕxa.

Juan an uni nashimicĕ bana

(Mt 14.1-12; Lc 9.7-9)

¹⁴ Usa 'ain ca uni itsían 'acĕma ñua Jesusan 'aia unicaman chaniocĕxa. Chanioia cuati ca Galileanu 'icĕ 'apu, Herodes, quiacĕxa:

—Ax ca Juan, an uni nashimicĕ, a 'icĕn. Bamaxbi ca baísquiaxa. Usa 'ixun ca uni itsían 'acĕma ñu 'aia.

¹⁵ Usai quicĕbĕa raírĭnĕx —ax ca Elías 'icĕ —quimainun ca raírĭnĕxribi —ax ca an Nucĕn Papa Dios quicĕ bana uni ñuixuncĕ unicamaxa bĕráma 'iásaribi uni a 'icĕ —quiax quiacĕxa. ¹⁶ Quia cuati ca Herodes quiacĕxa:

—Ax ca Juan, a 'ĕn tĕbísĕamia, a 'icĕn. Usa 'aish ca ax bĕrí baísquiaxa.

¹⁷⁻¹⁸ Herodesnĕn Juan tĕbísĕamia, ax ca ĕsa 'iacĕxa: Herodes an ca aín xucĕn Felipenĕn xanu, Herodías cacĕ, a biacĕxa. Usa 'ain ca —minmi min xucĕnan xanu biti ca

'aisama 'icë —quixun Juanën Herodes cacëxa. Cacëxun ca Herodesnën Juan bimixun nëamitancëxun sipuamiacëxa.

¹⁹ Juan sipuacë 'aínbi ca ami nishquin Herodías an Juan 'amicatsi quixun sináncëxa. Usa 'ixunbi ca uisabi oma 'icën. ²⁰ Herodías an ami nishquin 'amiti 'icëbi ca Herodesnën —Juan, ax ca mëní sinánñu 'aish upí uni 'icë —quixun sinani ami racuéquin unínma 'aia quixun bërúancëxa. Usa 'ixun ca aín bana uisai cara quia quixun upí oquin cuaquinmabi an bana ñuia cuacëxa. Usa 'ain ca Herodíasnën Juan 'amiama 'icën. ²¹ Usa 'aínbi ca achúshi nëtë anun Juan 'ati nëtë 'iacëxa. Axa anun bacéan nëtë 'ain ca Herodesnën aín tucuricubu 'imainun aín suntárunën 'apucama 'imainun Galileanu 'icë aín cushi uniburibi abëtan pi unun camiacëxa. ²² Camicëx uxuan Herodesbëtan acaman picëbë ca Herodíasnën tuá xanu xuntacu, ax anuax upiti bairani ransacëxa. Usai 'ia isi ca anu 'icë unicamax Herodesbë chuáma tani cuëëancëxa. Cuëenquin ca Herodesnën xanu xuntacu cacëxa:

—Uisa ñu caramina cuëëni ca 'ë cat, cacëxun cana a mi 'inánti 'ain.

²³ Caxun ca cacëxa:

—Mi cana paraniman, sinanatëcëntimoquin cana asérami mi cain, añu ñu caramina mi 'inánun 'ë ñucatin, 'ëx anu 'apu 'icë me ënëbi cana 'ëmi ñucácëxun amo 'icë mi 'inánti 'ain.

²⁴ Cacëx cuanquin ca aín tita cacëxa:

—¿'Ëa 'inánun carana añu ñu ñucáti 'ain?

Quia ca aín titan cacëxa:

—Juan, an uni nashimicë, aín maxcá ca ñucát.

²⁵ Cacëx bënëtishi uquin ca cacëxa:

—Bëríbi camina Juan, an uni nashimicë, a tëbíscamixun aín maxcá manë xampami 'ë 'inánti 'ain.

²⁶ Ĕsaquian cacĕx masá nuituiraquin ca Herodesnĕn 'aisama tancĕxa. 'Aisama tanquinbi ca — sinanatĕcĕntimoquin cana mi cain — quixun cacĕ a sinánan anu 'icĕ unicamaribia cuacĕ cupí masá nuituiraquinbi xanu xuntacu parántisama tanquin, ²⁷ bĕnĕnquinshi aín suntáru achúshi Juanĕn maxcá isa bĕxunun quixun xuacĕxa. ²⁸ Xucĕx cuanxun sipunuabi tĕbísCabĕtsinquin manĕ xampami bĕxun ca suntárunĕn xanu xuntacu Juanĕn maxcá 'ináncĕxa. 'Ináncĕxun buánxun ca xanu xuntacun aín tita 'ináncĕxa.

²⁹ Usocĕ cuabiani cuanxun ca aín 'unánmicĕ unicaman Juan bibianquin buánxun maíancĕxa.

Jesusan cinco mil uni pán pimia
(Mt 14.13-21; Lc 9.10-17; Jn 6.1-14)

³⁰ Usa 'ain ca aín 'unánmicĕ unicaman, an xucĕx cuanx anu utĕcĕnxun, atúan 'acĕ ñucama ñuixuanan a uní 'unánmicĕ banacamariibi Jesús ñuixuancĕxa. ³¹ Ñuixuncĕxun ca Jesusan 'aisamaira uní ampan ucĕ axa cuanmainun raírinĕxriibi aia, bana ñuixunquin piama 'icĕn. Usai 'iquin ca Jesusan aín 'unánmicĕ unicama cacĕxa:

—'Uri pain cuanun ca cuan, anua uní 'icĕma menuax nuxĕshi tanti cuanun ca cuan.

³² Cabiani ca manĕ nuntin a camáxbi anu uní 'icĕma menu cuancĕxa. ³³ Cuania isquin —ax ca Jesús 'icĕ — quixun 'unánbiani atux pain men abáquiani bĕtsi bĕtsi ĕmanuax cuanx ca anua cuantinuxun Jesús caini uní timĕcamĕ'ĕocĕxa. ³⁴ Manĕ nuntinuax 'ibúquian Jesusan iscĕx ca anua timĕcĕ unicamax an atu Nucĕn Papa Diosmi sinánun 'aquinti 'aíma 'ain, 'aracacĕ ñuinanĕxa an bĕrúanti aín 'ibu 'aíma 'ain sináncasmai bĕnĕcĕsariibi 'iacĕxa. Usai 'ia isquin ca Jesusan unicama nuibacĕxa. Nuibaquin ca ca 'itsa ñu ñuiquin atu bana ñuixuancĕxa.

³⁵ Usaquin 'acëbëa bari xupíbutia ca aín 'unánmicë unicaman anu cuanxun Jesús cacëxa:

—Bari ca xupíbutia, ënë mex ca anu uni 'icëma me 'icën. ³⁶ Atúan piti ñu ca 'aíma 'icën. Ënu 'iáxma unicama cuantánun camina cati 'ain. Cuanxuan 'uri 'icë ëmacama 'imainun a mecamana atun piti bitánun camina xuti 'ain.

³⁷ Quia ca Jesusan cacëxa:

—Mitsun ca piti 'inan.

Cacëxun ca atun cacëxa:

—¿Nun caranuna doscientos curíquinën atu 'inánti pán maruti 'ain?

³⁸ Usaquian cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿Uiti pánñu caramina mitsux 'ain? Tain ca istan.

Cacëxun istancëxun ca cacëxa:

—Mëcën achúshi pán 'imainun ca tsatsa rabé anu 'icën.

³⁹ Cacëxun ca Jesusan basinua bucubunun quixun unicama cacëxa. ⁴⁰ Cacëx ca unicama cien uni cien uníxa tsómainun cincuenta cincuantanëxribi tsóbuax buciacëxa.

⁴¹ Usai unicama bucubuan ca Jesusan mëcën achúshi páncëñun tsatsa rabé bixun manámi bësuquin isquin Nucën Papa Dios —asábi ca —catancëxun pán tucapaxun aín 'unánmicë unicama 'ináncëxa, axa bucubucë unicama 'inánun quixun. Usaribi oquin ca tsatsa rabé aribi tucapaxun 'ináncëxa. ⁴² 'Ináncëxun bixun ca unicama camaxunbi pucháquin piacëxa. ⁴³ Pucháquin piia sënëan ca usai 'iisa 'aímabia tëxëcë páncëñun tsatsa aín 'unánmicë unicaman mëcën rabé 'imainun rabé caquí buacaquin biacëxa. ⁴⁴ An pucháquin picë unicamax ca 'aisamaira 'aish cinco mil nucë bënë 'iacëxa.

Jesús parúmpapa camánanën niqiuani cuan

(Mt 14.22-27; Jn 6.16-21)

⁴⁵ Uсотancëxun ca an tsiánquianquin unicama cabi-anmainuan, atux pain manë nuntinu cëñúruquiani 'ucë

manan Betsaida ëmanu cuanun quixun Jesusan aín 'unánmicë unicama xuacëxa. ⁴⁶ Xutancëxun anu 'icë unicama cabiani ca Jesús matánu Nucën Papa Diosbë banai cuancëxa. ⁴⁷ Cuanx Nucën Papa Diosbë banacëbëa bari atsíncëbë ca baquíshacëxa. Baquíshcëbëa Jesús axëshi matánu 'imainun ca aín 'unánmicë unicamax manë nuntinu parúmpapa nëbétsi 'iacëxa. ⁴⁸ Usa 'aish ca suñúan cuainsamoquin bëcacëxun bamaira bamaxun inabacëxa. Usaía 'ia isbiani ca pëcaracëbë Jesús parúmpapa camánanën niqiuani atunu cuancëxa. Cuanquin ca Jesusan atun nunti inuquinbi iétancëxa. ⁴⁹ Parúmpapa camánanën niqiuani Jesús cuania isi ca —ñunshin sapi ca —quixun sinani sharáruí, aín bëmánan pëqui ratúcancëxa. ⁵⁰ Camaxunbi a isia racuéira racuëtiabi ca Jesusan atu cacëxa:

—Camina cushicanti 'ain. Racuéaxma ca 'it, 'ë cana 'ain.

⁵¹ Èsaquin cai manë nuntinu 'irucëbë ca suñúan nëtéacëxa. Nëtécëbë ca aín 'unánmicë unicama ratuti — çuisa 'ain cara ësa 'ia —quixun sinani sináncasmacëxa. ⁵² Jesusan aín sinanënsi pán 'itsamia isquinbi uisaira cara aín cushi 'icë quixun sinanima ca suñúan nëtécëbë sináncasmacëxa.

*Genesaret menuxuan Jesusan 'insíncë unicama pëxcüa
(Mt 14.34-36)*

⁵³ Parúmpapa 'ucë manan cuani Genesaret cacë menu bëbaquin ca anu aín nunti təcërëcacëxa. ⁵⁴ Təcërëcaxa manë nuntinuax 'ibutia isquin ca anu 'icë unicaman — axa ucë ux ca Jesús 'icë —quixun 'unáncëxa. ⁵⁵ 'Unani abáquiani, anu 'icë mecamanu cuanquin ca uni 'insíncëcama aín bacétinën, anu ca Jesús 'icë quixuan ñuia cuabëtsinquin bëacëxa. ⁵⁶ Uinu cara Jesús cuania, ëma chucúmara 'imainun ëma chacamanuribi cara cuania, anuxun ca me mëníocënu uni 'insíncëcama Jesusan chupa

ticanun quixun bëquin racáncëxa. Bëcëxun ca ñucë unicaman Jesus —min chupa cuëbíshi ca nu ticamit —quixun cacëxa. Èsaquin caquin ticáishi ca 'insíncë unicamax pëxcúacëxa.

7

*Aín nuitu upíma cupía unin 'atima ñu 'acë bana
(Mt 15.1-20)*

¹ An Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicamax Jerusalénuaxa ucë, abë ca fariseo unicamax Jesúsnu ai timéacëxa. ² Timéxun ca Jesusan 'unánmicë unicama raírinën aín rara quiásabi oi 'iquinma, mëchucaxunmashi piia isacëxa. ³ Isquin ca sináncëxa: Nun cananuna nucën chaitiocë quiá bana a tani usabi 'icë 'ixun Nucën Papa Diosan iscëx upí 'iti sinánquin nun mecën upíira upíti mëchucaxunma pán piman, ⁴ anua ñu marutinuax uxun cananuna nashixunma piman. Nun chaitiocëcaman 'ásabi oquin cananuna nun manë xampa, nun 'ó ñutë, nun manë ñutë, a 'imainun nun 'uxtiribi chucaian. Usonan cananuna ñu raíriribi nun chaitiocëcaman 'ásabi oquin 'ain. ⁵ Usaquin sinánquin ca fariseo unibu 'imainun an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicaman Jesús cacëxa:

—¿Uisacasquin cara min 'unánmicë unicaman nucën chaitiocëcama quiá bana tanimin? Ca mëchucaxunmashi piia.

⁶ Cacëxun ca Jesusan ësaquin atu cacëxa:

—Mitsúxmi cëmë 'icë mitsu ñuiquian Isafasnën cuënëo bana ca ësai quia:

Ënë unicaman ca aín cuëbitanshi 'ë rabia, 'ixunbi ca aín nuitu mëu 'ë sinanima. ⁷ Nucën Papa Diosan bana isa quixun ca unínbi ñuicë banaishi unicama ñuixunia. Usa 'ixun ca ñancábi 'ë rabia.

Isafasnën cuënëo bana quicësabi oi camina mitsux 'in.

⁸ Mitsun camina Nucën Papa Diosan bana quicësabi oquin

'ati a ënquin mitsun chaitiocëcaman sinan bana a tanquin axa quicësabi oquin 'ain, mëchucanan ñutë chucati, acama.

⁹ Usai quiquin ca Jesusan ësaquinribi atu cacëxa:

—Mitsun chaitiocëcaman ñuia banaishi cuati cupí camina Nucën Papa Diosan bana ënquin a sinaniman.

¹⁰ Moisés ca quiacëxa: “Min papa, min titan cacëxun ca aín bana cuat” quianan ca “an aín papa aín tita 'atimaquin ñuicë uni, a camina asérabi bamamiti 'ain”. ¹¹ Usa 'aínbi camina mitsux ësa quin: Unin ca aín papa, aín tita cati 'icën, ñu mi 'inánti 'ixunbi cana mi 'inaniman, ca Corbán 'icën, ca Nucën Papa Dios 'inánti 'icën, Nucën Papa Dios usai quiá 'aínmabi. ¹² Usai qui camina mitsux quin: Usai quicë unían aín papa, aín tita 'aquinima 'ianan ñu 'inántima ca asábi 'icë quiax. ¹³ Usa 'ixun camina mitsúxmi quicë bana ashi 'unánmianan mitsun chaitiocëcama 'íishi 'unánmiquin unicama Nucën Papa Dios axa quiá bana ënun quixun sinánmin. Usaribi oquin camina 'itsa ñu 'unánmiquin unicama Nucën Papa Dios quiá bana ënun quixun sinánmin.

Usaquin ca Jesusan fariseo unicama 'imainun an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicama cacëxa.

¹⁴ Catancëxun ca ësaquinribi Jesusan cuënxun unicama cacëxa:

—Camaxunbi ca 'ën bana ñuimainun upí oquin cuat.

¹⁵ An ñu aín cuëbitan picë cupí ca Nucën Papa Diosan uni upíma isima. Ama. Aín nuitu 'atima 'ixun 'atima ñu 'anan 'atimati banacë, a cupí ca Nucën Papa Diosan uni upíma isia. ¹⁶ An aín pabitan ënë bana cuacë unin ca aín nuitunëmbi sinánquin cuati 'icën.

¹⁷ Ësaquin catancëxun unicama ëbiani cuanxa aín 'icënu atsíncë ca aín 'unánmicë unicaman Jesús ñucáquin cacëxa:

—Unían picë ñu ñui quicë bana ax cara uisai quicë 'icë ca nu ñuixun.

¹⁸⁻¹⁹ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿Mitsúnribi caramina 'ën cacëxun 'ën bana cuati-man? Piti, ax ca unin nuitunu atsinima. Picëx ca aín pucunuishi atsíntancëx amiribishi chiquitia. ¿Usa cat? Usa 'ain ca Nucën Papa Diosan aín cuëbitan ñu picë a cupí uni upíma isima.

Ësai qui ca Jesús, camabi ñu ca piti asábi 'icë, quiacëxa.

²⁰ Catancëxun ca Jesusan ësaquinribi cacëxa:

—Aín nuitunën 'atimaquin sinánquian ñu 'acë cupíshi ca Nucën Papa Diosan uni upíma isia. ²¹ Aín nuitu mëu ca unin 'atima ñu 'ati sinania, xanu cuaioti, uni itsin ñu mëcamati, uni 'ati, aín xanuma 'aínbi xanubë 'iti, ²² uni itsin ñu cuëenti, 'atima nuituñu 'iti, uni paránti, 'atima 'icëbi tënëquinma ñu 'ati, nutsiti cëmëquin uni ñuiti, rabíti, nuituñuma 'iti, acama. ²³ Aín nuitunën sinánquian a ñucama 'acë unicamax ca Nucën Papa Diosan iscëx upíma 'icën.

Usaquin ca Jesusan unicama cacëxa.

Judíosma xanu Jesúsmi catamëa

(Mt 15.21-28)

²⁴ Anuax cuanx ca Jesús anua Tiro 'imainun Sidón 'icë menu bëbacëxa. Bëbatancëx ca, 'ëx cana ënu 'ai quixunma unin 'unania quixun sinani achúshi xubunu atsíancëxa. Usaquin sinaniabi ca unicaman 'unancëxa.

²⁵ Usa 'ain ca —anu ca —quixun cuabëtsini ñunshin 'atimañu xanu tuacën titax uax Jesús tanáin rantin puruni tsóbuacëxa. ²⁶ A xanux ca judíosma, Sirofenicia menu 'icë 'iacëxa. Usa 'ixun ca aín tuánua isa ñunshin 'atima chiquínun quixun Jesús cacëxa. ²⁷ Cacëxunbi ca —judíos unicama pain 'aquini cana uacën —quixun sinánquin Jesusan ësaquin cacëxa:

—Tuá xura pimiti bixunbi camun pimiti ca 'aisama 'icën. Tuá xuratsucun pain ca piti 'icën.

²⁸ Cacëxun ca a xanun cacëxa:

—Usa ca. Usa 'aínbi ca cuënan tēmúxun tuá xuan rëupatia piti sani camunan piia.

²⁹ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Upiti camina quian. Usa 'ain ca min tuánuax ñunshin 'atima chiquíaxa, camina cuanti 'ain.

³⁰ Cacëx cuanx aín xubunu bëbaquin ca aín tuá anuaxa ñunshin 'atima chiquícë 'ain, anua 'uxcënu, mëní sinan 'aish, racacë mërəcəxa.

Pabë 'aish banañuma uni Jesusan pëxcüa

³¹ Usaquiani anua Tiro ëma 'icë menuax cuanx ca Jesús Sidón ëma 'imainun Decapolis cacë me aribi rëx-cëbiani, parúmpapa Galileanu cuantëcëancëxa. ³² Cuanía bëbacëbëtan ca pabë 'aish banaibi upitiira banacëma uni bëxun unicaman Jesús aín mëcënan isa ramënun quixun cacëxa. ³³ Cacëxun ca Jesusan unicama 'uri amo nitsinaxun aín pabínu, aín mëcën rëbu atsínmianan tushuquixun cuñunan aín mëcën rëbu chabóxun, aín ana mëëacëxa. ³⁴ Usoquin mëëi manámi bësuquin isi munuma uínquin ca cacëxa:

—“Efata”. Efata quicë ax ca —ca asábi 'it —qui quicë 'icën.

³⁵ Usocëxuinshi pabë 'ixunbi bana cuanan ca upitiira banacëma 'aíshbi upiti banacëxa. ³⁶ Usoquin a uni pëx-cutancëxun ca Jesusan anu 'icë unicama uinu 'icë unibi ñuixunxunma 'anun quixun cacëxa. Usaquin cacëxunbi ca ñuiacëxa. Ñuia asérabi ñuixunxunma 'anun Jesusan catëcëncëxunbi ca a unicaman usai ca a uni pëxcüaxa quixun ñuiaraishiacëxa. ³⁷ Ñuiquian chanioia cuati ca unicamax ratuti quiacëxa:

—Camabi ñu ca an upí oquin 'aia, pabë unínbi ca an pëxcucëxun cuatia, banañuma uníxbi ca an pëxcucëx banaia.

8

*Jesusan cuatro mil uni pán pimia**(Mt 15.32-39)*

¹ Usa 'ain ca 'itsa uníxa timëcamë'ëocë 'ain a piti 'aíma 'ain, Jesusan aín 'unánmicë unicama cuënxun cacëxa: ² — Ënë unicamax ca ënu, rabé 'imainun achúshi nëtë 'ëbë 'icën. Usa 'aish ca a atun piti ñuñuma 'icën. Usa 'ain cana 'ën atu 'itsaira nuibaquin 'aquinsa tanin. ³ 'Ën ñu naracamixunma atun xubunu xucëxbi ca cuaníbi bainuax bëënantí 'icën, raírinëx ca 'uracëox uaxa.

⁴ Cacëxun ca aín 'unánmicë unicaman cacëxa:

—Ënëx ca anu uni 'icëma me 'icën. ¿Uisaxun caranuna ënë unicama pimiti 'ain?

⁵ Cacëxuan Jesusan —¿uiti pánñu caramina 'ain? — quixun ñucacëxun ca aín 'unánmicë unicaman —ënu ca mëcën achúshi 'imainun rabé 'icë —quixun cacëxa.

⁶ Cacëxun ca Jesusan timëcamë'ëocë uni menu tsóbunun quixun cacëxa. Usoxun ca páncama bixun Nucën Papa Dios —asábi ca —catancëxun tucapaxun pán, aín 'unánmicë unicama, an unicama mëtícanun quixun 'in-áncëxa. 'Ináncëxun ca atúan pinun anu 'icë unicama 'ináncëxa. ⁷ Usotancëxun ca tsatsa 'itsamararibi bixun Jesusan Nucën Papa Dios —asábi ca —catancëxun aríbi aín 'unánmicë unicama, an unicama mëtícanun quixun 'ináncëxa. ⁸ Usoquian 'ináncëx cëñútisa 'aíshbi ca a piti cëñúama 'icën, a unicaman pucháquin picëxbi. Camáxbia puchácëbëtan ca Jesusan 'unánmicë unicaman mëcën achúshi 'imainun rabé caquí buácaquin piti tëxëcë bi-acëxa. ⁹ An picë unicamax ca 'itsaira 'aish cuatro mil unisa 'iacëxa. Usoquin pimitancëxun ca Jesusan a unicama —cuanmainun ca cuan —quixun cacëxa. ¹⁰ Cabiani ca Jesúsbe aín 'unánmicë unicama manë nuntinu 'iruquiani cuanx Dalmanuta cacë me, anu cuancëxa.

Fariseo unicaman uni itsían 'acëma ñu 'anun quixun Jesús ca

(Mt 16.1-4; Lc 12.54-56)

¹¹ Cuanxa bëbacëbë ricuatsinxun ca fariseo unicaman abë cuëbicánanquin, Nucën Papa Diosan cushin caraisa ñu 'aia iscatsi quixun, Jesusan aín sinanënbi isa unían iscëma ñu naínua 'anun quixun cacëxa. ¹² Cacëxun ca munuma uínquin cacëxa:

—¿Uisa cupí caramina ënu bucucë unicama, mitsun Nucën Papa Diosan cushin carana ñu 'ai iscatsi quixun, ñu itsi 'anun quixun 'ë cain? Asérabi cana mitsu cain, 'ëmi ñucácëxunbi cana 'aiman.

¹³ Usaquin caxun ca atu ëbiani manë nuntinu 'iruquiani parúmpapa 'ucë manan cuancëxa.

Fariseo unicaman bana cuatima bana

(Mt 16.5-12)

¹⁴ 'Ucë manan cuanquin ca Jesusan 'unánmicë unicaman piti ñu manubiancëxa, manuanan ca pán achúshiratsushi buáncëxa. ¹⁵ Usa 'ain ca Jesusan aín 'unánmicë unicama ësaquin 'ësëacëxa:

—Fariseo unibu 'imainun Herodesmi sináncë judíos unicamaxa anun pán chamiti ñusa 'icësa usaribi 'itin rabanan camina bërúancati 'ain.

¹⁶ Cacëx ca atúxbi canancëxa:

—Nunu pán bëcëma cupí ca nu usaquin caia.

¹⁷ Canania 'unánquin ca Jesusan cacëxa:

—¿Uisa cupí caramina mitsux, pán cananuna bëcëma 'ai quiax cananin? ¿'Ën ñu 'aia isunbi caramina ui carana 'ëx 'ai quixun 'unaniman, upí oquin caramina cuatiman? ¹⁸ ¿Bëruñuxunbi caramina isiman? ¿Anun cuati pabíñuxunbi caramina mitsun nuitunën sinánquin upí oquin cuatiman? ¹⁹ ¿'Ën mëcën achúshi pán tucapaxun pimicëxun piquian cinco mil unin tëxëocë caina uiti caquí buácaquin pán bia quixun sinánquinma caina manuan?

Usaquian Jesusan cacëxun ca aín 'unánmicë unicaman cacëxa:

—Mëcën rabé 'imainun rabé caquí buácaquin cananuna bian.

²⁰ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿'Ën mëcën achúshi 'imainun rabé pán tucapaxun pimicëxun piquian cuatro mil unin tëxëocë caina uiti caquí buácaquin pán bian?

Cacëxun ca cacëxa:

—Mëcën achúshi 'imainun rabé caquí buácaquin cananuna bian.

²¹ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿Usoquin 'ën 'aia isúnbi caramina ui carana 'ëx 'ai quixun 'unaniman?

Bëxuñu unia Jesusan Betsaidanuxun bëpëxcüa

²² Usaquin cabiani cuanx ca Betsaida cacë ëmanu Jesús bëbacëxa. Bëbacëbëtan ca uni raírinën bëxuñu uni achúshi anu bëquin a isa ramënun quixun caquin bënëacëxa. ²³ Usocëxun ca Jesusan bëxuñu uni mëínbianquin ëma 'uri buánxun, anuxun tushucaquin cuñunan bëpachiquin aín mëcënan ramëquin —¿caramina ñu isin? —quixun ñucáquin cacëxa. ²⁴ Cacëx bëpëquiquin ca cacëxa:

—Cana isin, i sëtécësa 'aish ca uni chaninabatia.

²⁵ Cacëxun ca amiribishi Jesusan aín mëcënan bëmëtécëancëxa. Usocëx bëpëquiquin ca upí oquin isacëxa. ²⁶ Usaquin 'atancëxun aín xubunu xuquin ca Jesusan cacëxa:

—Betsaida ëmanu camina cuantima 'ain, uibimi catima cupí.

—Jesús ca Cristo 'icë —quíaxa Pedro quiá bana

(Mt 16.13-20; Lc 9.18-21)

²⁷ Usobiani ca Jesús aín 'unánmicë unicama buani Cesárea de Filipo cacë ëma a 'urama 'icë ëmacamanu

cuancëxa. Bain cuanquin ca Jesusan aín 'unánmicë unicama ñucáquin ësoquin cacëxa:

—¿Ui caraisana 'ëx 'ai quiax cara unicama quin?

²⁸ Cacëxun ca aín 'unánmicë unicaman cacëxa: Raírinëx ca quia, mix isamina Juan, an uni nashimicë, a 'ain. Raírinëx ca quia, mix isamina Elías a 'ain. Raírinëxribi ca quia, mix isamina an Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixuan uni itsi, a 'iti 'ain.

²⁹ Cacëxun ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—¿Atúxa usai quimainun caramina mitsux 'ëx caraisana ui 'ai quiax quin?

Quia ca Pedronën cacëxa:

—Mix camina Cristo, axa utinu nun caíncë, a 'ain.

³⁰ Ësaquian Pedronën cacëxun ca Jesusan uibi Pedro quicë bana ñuixunxunma 'anun quixun aín 'unánmicë unicama cacëxa.

—*'Èx cana unin 'acëx bamati 'ai —quíaxa Jesús quíá bana (Mt 16.21-28; Lc 9.22-27)*

³¹ Ësaquin catancëxun ca aín bamati ñuiquin Jesusan aín 'unánmicë unicama ësaquin cacëxa:

—Uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá, 'ëx cana 'atimocë 'iti 'ain. 'Imainun ca caniacëcëcamabë judíos sacerdotenën cushicama 'imainun an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicamax ën bana cuaisama tani 'ëmi nishti 'icën. 'Ëmi nishquin ca 'ë uni itsi 'amiti 'icën. Usaquian 'ë 'acëx bamatancëx cana rabé 'imainun achúshi nëtë 'icëbë baísquti 'ain.

³² Atúan upí oquin cuaisabi oquin ñuixunquin ca Jesusan usaquin cacëxa. Usaría quia oquin ca Pedronën Jesús amo nitsinaxun —usari camina quitima 'ai —quixun ñu caquin cacëxa. ³³ Cacëx cuainacëquin aín 'unánmicë unicama isquin ca Jesusan Pedro ñu caquin cacëxa:

—Min camina ñunshin 'atimanën 'apu, Satanás, an sináncësa oquin sinanin. Usaquin sinánxunma ca 'at.

'Ēn Papa Dios cuëencësabi oi 'iaxma 'ëx 'inun quixun sinánquin camina unin sináncësa oquinshi sinanin.

³⁴ Catancëxun ca anu 'icë unicamacëñun aín 'unánmicë unicamaribi cuënxun Jesusan cacëxa:

—Uix cara 'ën uni 'iisa tania an ca a 'ai bamanuxunbi 'ëmi catamëti quicë bana ënquinma 'ati 'icën. ³⁵ Uin cara aín cuëencësa oquin 'ai, ënë nëtënu upitax tsotishi sinania, ax ca Nucën Papa Diosnan 'itima 'icën. Usa 'aínbi ca uinu 'icë unin cara ënë nëtënu upitax tsóti sinánquinma uisai cara 'iquinbi 'ëmi catamëquin 'ëx quicësabi oquin 'aia, ax Nucën Papa Diosnan 'aish aín nëtënu abë 'iti 'icën. ³⁶ Unix ca ënë nëtënuax 'itsaira ñuñu 'iti 'icën, 'aishbi ca Nucën Papa Diosmi sináncëma 'aish abë upíma 'ianan aín nëtënu abë 'itima 'icën. Usa 'ain ca axa bamacëbë aín ñucama ax ñancábia bicë 'icën. ³⁷ ¿Nucën Papa Diosbë bamatimoi tsónuxun cara unin añu ñun cupíoti 'ic? Anun cupíoti ñu ca 'aíma 'icën. ³⁸ Ui unix cara 'ënan 'icëbia axa 'ëmi sináncëma unin 'usánti sinani 'ënan 'itimi rabíanan 'ën bana quicësaí 'itimi rabinia, a uníxa 'ënan 'itimi cana 'ëxribi rabínti 'ain, uni 'inux anuax uá 'aish cuantancëx 'ën Papa Diosbë 'Apu 'itancëx aín ángelcamabë utëcëni.

9

¹ Jesusan ca ësaquinribi cacëxa:

—Aséribi cana mitsu cain, axa ënu 'ëbë 'icë uni raírinën ca bamacëma pain 'ixun, 'ëmi catamëtia ainan 'imicëxun, Nucën Papa Dios ca aséribi atun cushi 'icë quixun isti 'icën. Nucën Papa Diosan cushínbi ca usai 'iti 'icën.

Axbia Jesús bëtsia

(Mt 17.1-13; Lc 9.28-36)

² Usaquin aín 'unánmicë unicama catancëx ca męcën achúshi 'imainun achúshi nëtë 'icëbë aín 'unánmicë uni raíri ëbiani, Pedrocëñun Jacobo 'imainun Juan, acamaishi buani Jesús matánu cuancëxa. Anu cuantancëx ca acaman

ismainunbi Jesús bëtsiacëxa. ³ Bëtsicëbë ca aín chupa uxuira 'aish chabachabaquicësa 'iacëxa. Usa 'aish ca ënë menu 'icë unínbia chupa chacaquinbi uxuocësamaira 'aish uxuira 'iacëxa. ⁴ Usa 'icë isanan ca Moisésbëa Elías chiquiracëti Jesús bë banaia isacëxa. ⁵⁻⁶ Usai banaia isi 'aisamairai racuëti —uisai carana qiti 'ai —quiax sinán-casmaquin ca Pedronën Jesús cacëxa:

—Nuxnu ënu 'icë ca asábiira 'icën. ¿Uisa cara rabé 'imainun achúshi xubura mi 'axunti 'iti 'ic? Minan achúshi 'imainun Moisésnan achúshi 'imainun Elíasnan-ribi achúshi cananuna 'ati 'ain.

⁷ Usaquian Pedronën cacëbëtainshia cuinan atu tupéoncëxun ca Pedro, Jacobo, Juan, acaman cuin mëucüaxa ësai banaia cuacëxa:

—Ënëx ca 'ëx amiira sináncë, 'ën bacë bëchicë 'icën. Aín bana ca cuacan.

⁸ Quia cuati cuainacëquin amocüa iscëxbi ca uíbi 'aíma 'imainun Jesúsëshi anu 'iacëxa.

⁹ Usaquiani matánuax cuanquin ca Jesusan atu cacëxa:

—Mitsúnmi iscë ënë ñucama camina uinu 'icë unibi ñuixuntima 'ain. Uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá, 'ëx bamatancëx baísquicëbëtan cuni camina ënë ñucama unicama ñuixunti 'ain.

¹⁰ Usaquian Jesusan cacësabi oquin a ñucama ui unibi ñuixunímabi ca atúxbi cuni cananí quiacëxa:

—¿Uisai quicë cara, bamatancëx cana 'ëx baísquiti 'ai, quicë ax 'ic? ¹¹ Èsai canantancëxun ca Jesús ñucáquin cacëxa:

—¿Mixmi asérami Cristo 'aínbi cara uisacatsi an Moisés-nën cuënëo bana 'unáncë unicamax, Elías pain ca uti 'icë quin?

¹² Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Elías ax pain ca uti 'icë quicë bana ax ca asérami 'icën. Uxun ca unicama Nucën Papa Diosmia sinánun sinánmiti 'icën, usai quicë bana ca asérami 'icën. ¿Usa 'aínbi cara

axa Nucën Papa Diosnuax uni 'inux uá a ñuicë bana uisai quin? Ca quia, ax ca unin bëtsi bëtsi ocëx tëmëratu 'icën. ¹³ Elías ax pain ca uti 'icë quicë banax asérami 'aínbi cana mitsu cain, Elías pain ca uaxa. Ucëbi ca judíos unicaman atúxa cuëncësa oquinshi a 'atimoxa, a ñui Nucën Papa Diosan bana cuëncësa quicësabi oquin ca 'acaxa.

*Ñunshin 'atimañu tuá Jesusan pëcüa
(Mt 17.14-21; Lc 9.37-43)*

¹⁴ Aín uni rabé 'imainun achúshibë matánuax anua aín 'unánmicë uni raíri 'icë anu cuanquinbi ca Jesusan isacëxa 'aisamaira unían aín 'unánmicë unicama raíri nëbët-sioraxun, an Moisésnën cuëncësa bana 'unáncë unicamabëtan atubë cuëbicanánquin atu cananquinia. ¹⁵ Usai cuëbicanánquinbi Jesús aia isi camáxbi ratuti abáquiiani riquianxun ca —¿Caina ain? —quixun cacëxa. ¹⁶ Cacëxun ca cacëxa:

—Cana ain. ¿Añu ñui caramina atubë cuëbicanan-canin?

¹⁷ Cacëxun ca anu 'icë uni achúshinën Jesús cacëxa:

—'Ën bëchicë cana minu bëan. Ñunshin 'atimanën 'imicëx ca banañuma 'icën. ¹⁸ Uinuxun cara ñunshin 'atimanën 'imia anuax ca menu nipacëtia. Usai 'i aín cuñun bacux bëi cuëtséquiquin ca aín xëta ñërëxcaia, aín namíxbi ca nimëti bërëru saquiquia. Usa 'ain cana min 'unánmicë unicama 'ëa chiquínxunun can, cacëxunbi ca 'acasmata.

¹⁹ Quia cuaquin ca Jesusan anu 'icë unicama cacëxa:

—Mitsun camina Nucën Papa Dios ax ca asérami cushi 'icë quixun sinaniman. ¿Mitsúxmi 'ëmi catamënun carana uiti nëtën mitsu 'unánmiti 'ain? ¿Uitishi oi carana 'ëx mitsu cupí masá nuituti 'ain? 'Ë ca a tuá bëxun.

²⁰ Cacëxuan bëcëbëtan Jesús isquin ca ñunshin 'atimanën a tuá aín nami nimémiquin bërërumiquin menu

nipacëmiacëxa. Usocëx ca aín cuñun bacux bëi menu taramëcëacëxa. ²¹ Usaía 'ia isquin ca Jesusan a tuacën papa ñucácëxa:

—¿Uiti barin cara ënë tuá ë sai 'in?

Cacëxun ca cacëxa:

—Xuratsu 'aíshbi ca usai 'iacëxa. ²² Usa 'icë ca ñunshin 'atimanën bamamicatsi quixun 'itsa oquin tsinu 'irumi-anan bacanuribi nipacëmia. Usa 'ain camina min 'aisa 'icë nu a pëxcuxunti 'ain.

²³ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Minmi 'ë, ca 'axunti 'icë quixun sináncëbëtan cana 'ati 'ain. An 'ëmi catamëquin, 'ën cana asérabi 'axunti 'ai quixun sináncë uni a cana uisa ñu cara abi 'axunti 'ain.

²⁴ Cacëxun ca munuma banaquin a tuacën papan cacëxa:

—Min camina camabi ñu 'ati 'ai quixun cana 'unanin. Usa 'aínbi camina, upí oquinra 'unánun 'ë 'aquinti 'ain.

²⁵ Èsoquian cacëbëa 'itsa uni anu timëtia isquin ca Jesusan ñunshin 'atima cacëxa:

—Ñunshin 'atima, an uni banañuma 'imianan pabë 'imicë, mi cana cain, ënë tuánuax ca ashiti chiquit. Chiquítancëx camina amiribishi anu utëcëntima 'ain.

²⁶ Cacëx ca ñunshin 'atima munuma cuëncëni amiribishi a tuá aín nami nimémiquin bërërumi bamacësa 'itánun nipacëmi chiquíacëxa. Usocëxa racácë isi ca —ca bamaxa —quicáncëxa. ²⁷ Quia ratúcancëbëtanbi Jesusan aín mëcënan mëínquin birucëx ca a tuá niruacëxa. ²⁸ Usoquin 'abiania xubunu atsíncë ca aín 'unánmicë unicaman Jesús cacëxa:

—¿Uisa cupí caranuna nun a tuánu 'icë ñunshin 'atima chiquíncasman?

²⁹ Usaquian cacëxun ca cacëxa:

—Nucën Papa Dios pain pima samáquin ñucáquin cuni ca unin ësa ñunshin 'atima chiquínti 'icën.

Jesúsán —'ëx cana unin 'acëx bamati 'ai —quixun catëcëan bana

(Mt 17.22-23; Lc 9.43-45)

³⁰ Anuax cuanx, Galilea menu 'icë bain cuanquin ca Jesusan ax cuaniama unin 'unania quixun atuishi aín bana ñuixunti cupí aín 'unánmicë unicama 'unánquib-iancëxa. ³¹ 'Unánquibianquin ca acamaishi buánquin ësaquin cacëxa:

—Uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'ë ca unin, an raíri uni 'aminun uni 'inánti 'icën. 'Ináncëxun bixun ca 'ë 'ati 'icën. 'Acëx bamatancëx cana rabé 'imainun achúshi nëtë 'icëbë baísquinuxun 'ain.

³² Usaía quiabi ca atun cuama 'icën. Cuatímabi ca upí oquian ñuixunun Jesús catimi racuéacëxa.

Uix cara bëtsi unicamasamaira 'icë quicë bana

(Mt 18.1-5; Lc 9.46-48)

³³ Capernaúm ëmanu bëbatancëx anua 'iti xubunu at-síntancëxun ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—¿Añu ñui caramina bainuax cuëbicananpunin?

³⁴ Cacëxunbi ca bain cuani —uinu 'icë nucama achúsh-inëxira cara nubë sënëmma 'icë —quiax atúxbi ñuca-canánpuni rabínquin cáma 'icën. ³⁵ Usa 'ain ca tsóbuxun Jesusan aín 'unánmicë unicama cuënxun cacëxa:

—Uix cara aín cushi uni 'iisa tania an ca cha 'iti sinán-quinma, camabi uni upitaxa bucunun ñu mëëquinquin 'aquinti 'icën.

³⁶ Usai quiquin ca Jesusan tuá achúshi bixun atu nëbétsi nitsínxun 'icúquin atu cacëxa: ³⁷ Uicaman cara 'ëmi sinánquin ënë tuásaribi 'icëa —ñuumara ca —quixun unin sináncë uni a 'aquina 'icë nuibaquin 'aquina, an ca 'ëribi 'aquina. Usaquin 'aquinquin ca 'ëishima, an 'ë xuá, aribi 'aquina.

An nu ñuicëma uni, ax ca nubë upí 'icë quicë bana

(Lc 9.49-50; Mt 10.42)

³⁸ Quia ca aín 'unánmicë uni, Juan, an Jesús cacëxa:

—Nun cananuna uni achúshinëan, Jesús ca ënë unin-uaxmi chiquíti cuëënia quixun caquinshi ñunshin 'atima uninua chiquinia isan. Isquin cananuna axa nubë nicëma 'icë, usoquin 'axunma 'anun can.

³⁹ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Usoquin 'axunma 'anun camina catima 'ain. Uin cara 'ën cushin uni itsían 'acëma ñu 'ati 'icë ax ca 'atancëx 'ë ñui 'atimati banatima 'icën. ⁴⁰ Axa nu ñui quicëma uni ax ca nubë upí 'icën. ⁴¹ Asérabi cana 'ën mitsu cain, uinu 'icë unin cara, Cristonan camina 'ai quixun sinánquin 'umpax mitsu 'inania, an ca aín cupí biti 'icën.

'Uchati rabanan bërúanracati bana

(Mt 18.6-9; Lc 17.1-2)

⁴² Ësaquinribi ca Jesusan cacëxa:

—An uni 'imainun tuá 'ëmia sinánti ënun quixun 'atima ñu 'amiquin 'uchamicë unix ca aín 'ucha chaira 'icën. Usa 'aish ca aín 'ucha cupíbi 'aisamaira oquin castícançë 'iti 'icën. A unix ca anun ñu rënti maxax ami tëtëcërëcatancëxun parúmpapa nëbétsi nicëxa uni nanécësamaira oi 'atimaira ocë 'iti 'icën. ⁴³ Min mëcën anun 'aisama ñu 'ati cuëëncë 'ixun camina ashiquin manuquin ënti 'ain. Usoquin 'ai camina min mëcën tëaxun nicësa 'iti 'ain. Mix mëcën rabéñu 'aíshmi bënamëtima manë tsinu anuax tëmërai cuantima cupími min mëcën tëaxun niti ca asábi 'icën. ⁴⁴ Anuax ca an nami picë xënacama bamaima, manë tsi axribi ca uisa nëténbi bënamëtima. ⁴⁵ Min taë anun 'aisama ñu 'ati cuëëncë 'ixun camina ashiquin manuquin ënti 'ain. Usoquin 'ai camina min taë tëaxun nicësa 'iti 'ain. Mix taë rabéñu 'aíshmi manë tsinu anuax tëmërai cuantima cupími min taë tëaxun niti ca asábi 'icën. ⁴⁶ Anuax ca an nami picë

xënacama bamaima, manë tsi axribi ca uisa nëténbi bënamëtima. ⁴⁷ Min bëru anun ñu isi 'atima ñu 'ati cuëncë 'ixun camina ashiquin manuquin ënti 'ain. Usoquin 'ai camina min bëru achúshi ëchíxun nicësa 'iti 'ain. Mix bëru rabéñu 'aíshmi manë tsinu anuax tëmërai cuantima cupími min bëru achúshi ëchíxun niti ca asábi 'icën. ⁴⁸ Anuax ca an nami picë xënacama bamaima, manë tsi axribi ca uisa nëténbi bënamëtima. ⁴⁹ Nucën Papa Diosan usoquin 'acéxa upí isnun ca judíos unicaman 'aracacë ñuina xaronuxun tashíancëxa. Usaribi 'icëa Nucën Papa Diosan nu upí isnun cananuna nuxribi upíshi 'iti 'ain. ⁵⁰ Ësa ca. Tashix ca asábi 'icën. Asábi 'aíshbia aín muca nëtëtia camina uisaxunbi amiribishi mucotëcëntima 'ain. Mitsúxbi ca tashisa 'it. Bëtsibë nishananima ca nuibanani bucucan.

10

Uníxa aín xanubë ënanántima (Mt 19.1-12; Lc 16.18)

¹ Capernaúmnuax cuanx ca Jesús Judea me, Jordán cacë baca 'ucë manan, Perea cacë, bëbacëxa. Usaxun ca anua 'aisamaira uni timëtécënia an 'acësabi oquin bana ñuixuancëxa. ² Usa 'ain ca fariseo unibunën anu timéxun Jesús uisai caraisa quia ami manánuxun cuacatsi quixun ñucáquin cacëxa:

—¿Unin aín xanu ënti cara asábi 'ic?

³ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿Uisaími mitsux 'inun cara Moisés quiacëx?

⁴ Cacëx ca quiacëxa:

—Moisésnëan cuëñëo banax ca ëesai quin, “ënquin ca unin —ënë xanu ca bërí 'ën xanuma 'icë —quixun quirica 'atancëxun 'inánquin aín xanu ënti 'icë” quiax.

⁵ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Judíos unicamaxa mitsusaribi masáquin sináncë 'ain ca Moisésnën usai quiquin a bana cuënëocëxa. ⁶ Usa 'ainbi ca camabi ñu unioquin Nucën Papa Diosan bëbu 'imainun xanu uniocëxa. ⁷ Usoquin unio 'ixun ca unin aín xanu biquin aín titacëñun aín papa ëni, aín xanubë ënananquinma 'iquinti 'icën. ⁸ Usa 'ain ca uni aín xanubë rabé 'aíshbi achúshisa 'icën. ⁹ Usaía achúshishi 'inúan Nucën Papa Diosan 'imia 'aish ca uni aín xanubë ënantima 'icën, uni itsínribi ca ënananmitima 'icën.

¹⁰ Usaquian cacë ca xubunuxun aín 'unánmicë unicaman amiribishi unin cara aín xanu ënti 'icë quixun ñucátëcëancëxa. ¹¹ Ñucácëxun ca Jesusan cacëxa:

—Aín xanu ënxuan an xanu itsi bicë uni ax ca a ëncë xanumi 'uchaia, aín xanuma 'ainbi xanu itsibë 'ia 'icësaribiti. ¹² Usaribiti ca xanúxribi, aín bënë ënxun uni itsi bitsi 'uchaia, axa aín bënë 'aímabi bëtsi unibë 'i 'icësaribiti.

*Tuácama Jesusan Nucën Papa Dios ñucáxuan
(Mt 19.13-15; Lc 18.15-17)*

¹³ Usa 'ain ca ainsa sinánxunquin nuibaquin ramënun quixun tuá xuracama Jesúsnu bëcancëxa. Bëiabi ca aín 'unánmicë unicaman an bëcëcama ñu caquin cacëxa:

—Ënu tuá xurácama bëxunma ca buántan —quixun.

¹⁴ Usaquian caia isi nishquin ca Jesusan cacëxa:

—Cuantánun caxunma ca tuá xuracama 'ënuu unun ën. 'Ëmi catamëtia Nucën Papa Diosan ainan 'imicë unicamax ca ënë tuá xuracamasaribi 'icën. ¹⁵ Asérabi cana 'ën mitsu cain, uix cara tuá xuratsua an bërúancë unimi catamëcësa usaribiti 'ëmi catamëcëma 'icë ax ca Nucën Papa Diosnan 'itima 'icën.

¹⁶ Usaquin caquin ca tuácama 'icúquin biquin ramëquin Nucën Papa Dios ñucáxuancëxa.

*Ñuñuira bënë uni ñuicë bana
(Mt 19.16-30; Lc 18.18-30)*

¹⁷ Bañan Jesús cuancëbëbi ca achúshi uni abácuatsini uacëxa. Ai rantin puruni tsóbuquin ca ñucáquin cacëxa:

—Mix camina asérabi upí uni 'ain. Usa 'ixun camina 'ë ñuixunti 'ain, ¿'ëx nětétimoi Nucën Papa Diosan nětënu abë 'inuxun carana añu 'ati 'ain?

¹⁸ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿Uisati caramina 'ëx isana upí 'ai quixun 'ë cain? Uinu 'icë uníxbi ca upíma 'icën. Nucën Papa Diosaxëshi ca upí 'icën. ¹⁹ Uisai cara aín bana cuëñëo quia quixun camina 'unanin. Ca quia: “Uni camina 'atima 'ain. Uni itsin xanubë camina 'itima 'ain. Uni itsin ñu camina mëcamatima 'ain. Camina bëtsi unimi cëmëi manántima 'ain. Camina uni parántima 'ain. Min papa, min titan bana camina upí oquin cuaquin tanti 'ain”.

²⁰ Usaquian cacëxun ca unin cacëxa:

—Chamaratsu 'aíshbi minmi 'ë cacë banacama quicësabi oi 'iá 'aish cana usabii 'in.

²¹ Cacëxun ca Jesúsán a isquin nuibaquin cacëxa:

—Usari camina 'in. 'Ixunbi camina achúshi ñuishi 'acëma 'ain. Ca cuantan. Cuanxun camina min ñucama maruquin curíqui bixun ñuñuma unicama 'inánti 'ain. Usotancëx camina ñuñushi 'iti sinanima 'ëmi sinani 'ënan cupí bamanuxbi 'ëbë cuani uti 'ain. Usaquin 'atancëx camina Nucën Papa Diosan nětënu 'ianan usaquin 'acë cupí anuax cuëëinra cuëënti 'ain.

²² Usaquian Jesusan cacëxun cuabiani ca aín ñua 'itsaira 'ain, a uni masá nuituti uténbuax cuancëxa.

²³ Usai 'icëbëtan ca Jesusan ñachaquin isquin aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—'Aisamaira ñuñu unix ca ainan 'iti 'aíshbi ñuñu 'itishi sinani Nucën Papa Diosnan 'itima 'icën.

²⁴ Usai quicëbëa ratutiabi ca aín 'unánmicë unicama amiribishi catëcëancëxa:

—'Aisamaira ñuñu unix ca ainan 'iti 'aíshbi —ñuñu 'aish cana asábi 'ai —quixun sinani Nucën Papa Diosnan

'itima 'icën. ²⁵ Camello, ax ca chaira 'aish, xumuxan quini chamaratsu 'ain, anun atsínquiantima 'icën. A ñuina chaxa a quinin atsíncasmacësamaira oi ca 'aisamaira ñuñu uni Nucën Papa Diosnan 'itima 'icën.

²⁶ Usaía quia cuati ca aín 'unánmicë unicama, a banax ca asérabi 'icë quixun sináncasmai canancëxa:

—Asérabi a bana 'ain ca ui uníxbi Nucën Papa Diosnan 'inux iétima 'icën.

²⁷ Usai quia isquin ca Jesusan cacëxa:

—'Aisamaira ñuñu uníxa iétisama 'aínbi ca Nucën Papa Diosan 'acasmati ñu 'aíma 'icën. Usa 'ixun ca ainshi ñuñu uniribi ainan 'inun iémiti 'icën.

²⁸ Quia ca Pedronën Jesús cacëxa:

—Nun cananuna mibë ninuxun nun ñucama ëan.

²⁹ Cacëxun ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Asérabi cana mitsu cain, uinu 'icë unin cara camabi uníxa 'ëmi catamëti Nucën Papa Diosnan 'inun 'aquinuxun aín xubu, aín xucën, aín chirabacë, aín tita, aín papa, aín bëchicë, aín naë ëanxa, ³⁰ a unix ca bërâma 'icësamairai ënë nëtënu aín xubu, aín xucën, aín chirabacë, aín tita, aín bëchicë, aín naë a ñucamañu 'iti 'icën, bëtsi unían ami nishquin 'atimomainun. Usai 'ianan ca Nucën Papa Diosan nëtënu abë nëtétimoï 'iti 'icën.

³¹ Usa 'aínbi ca bëría unin —cha ca a uni 'icë —quixun sináncë uni a Nucën Papa Diosan aín nuitu 'unánquin ñuumara isti 'icën. 'Imainun ca bërí unin iscëxa ñuumama 'icë uni a Nucën Papa Diosan aín sinan upí 'unánquin a uníxa cha 'icë isti 'icën.

Jesusan —'ëx cana unin 'acëx bamati 'ai —quixun catëcëan bana

(Mt 20.17-19; Lc 18.31-34)

³² Anuax cuanx bain Jerusalénu cuani ca aín 'unánmicë unicamaxa uisai cara 'iti 'icë quixun sináncasmai racuëti tsiánmainun Jesús rëcuénquiancëxa. Rëcuénquiania 'itsa

unin a nuibiancëxun ca Jesusan abëa cuanun aín 'unánmicë unicama mëcën rabé 'imainun rabé cuënquin, usai cana 'iti 'ai quixun ñuixunquin, ësaquin cacëxa: ³³ — Mitsúnbi camina isin, bërí cananuna Jerusalénu cuanin. Anuxun ca uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá, 'ë unin 'inánti 'icën, judíos sacerdotenën cushicamacëñun an Moisésnën cuëñëo bana 'unáncë unicama. 'Ináncëxun ca atun —a uni ca bamati 'icë —quixun catancëxun judíosma unicaman 'anun 'ë 'inánti 'icën. ³⁴ 'Ináncëxun ca 'ëmi cuaianan tushucanan mëëtancëxun 'ë 'ati 'icën. Usoquian 'acëx bamatancëx cana rabé 'imainun achúshi nëtë 'icëbë baísquiti 'ain.

*Zebedeonën bëchicë rabëtan Jesús ñucá
(Mt 20.20-28)*

³⁵ Usa 'ain ca Zebedeonën bëchicë rabé, Jacobo 'imainun Juan, an anu cuanxun Jesús cacëxa:

—Nux cuëñcësa oquinmi nun ñucáçëxun min nu 'axúnti cananuna cuëñin.

³⁶ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿Añu ñu 'ën mitsu 'axúnti caramina cuëñin?

³⁷ Cacëxun ca cacëxa:

—Mixmi 'apu 'aish, min nëtë upínu tsotan, 'ën xucë-naxa min mëcën amo tsómainun 'ëx min mëcën amo tsóti cana cuëñin.

³⁸ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Sinánquinmaishi camina usaquin 'ë cain. ¿'Ë 'acësaribi oquian unin mitsu bëtsi bëtsi ocëxun caramina tanshiti 'ain? ¿'Ëx 'icësaribiti tëmëraquinbi caina tanshiti 'ain?

³⁹ Quia ca cacëxa:

—Usaribi oquin cananuna tanshiti 'ain.

Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—'Ën 'acësaribi oquin camina bëtsi bëtsi ocë 'ianan paëira tanti 'ain. ⁴⁰ Usa 'aínbi cana 'ën, mix camina

'ën mëqueu tsónan 'ën mëmiu tsóti 'ai quixun ui unibi caiman. Nucën Papa Diosan cuni ca cati 'icën, uix cara anu tsóti 'icë quixun, an mëníosabi oía 'inun.

⁴¹ Usaquian a rabëtan Jesús caia cuati ca Jesusan 'unánmicë uni raíri, mëcën rabé, ax Jacobo 'imainun Juanmi nishacëxa. ⁴² Usaria isquin ca cuënxun Jesusan cacëxa:

—Mitsun camina 'unanin, judíosma 'apucaman ca aín unicama ax cuëncësabi oquian tëmëraquinbi ñu mëënnun 'amia. Aín cushi unin ca aín unicama ax quicësabi oquian 'anun 'amia. ⁴³ Usa 'aínbi camina mitsux usai 'itima 'ain. Uix cara bëtsi unisama 'iisa tania, an ca mitsúxmi upitax bucunun ñu mëëquin 'aquinti 'icën. ⁴⁴ Uinu 'icë micamax cara mitsun cushi 'iisa tania an ca mitsúxmi chuámarua upitax bucunun mitsu ñu 'axúnti 'icën, 'ën mitsu 'acësaribi oquin. ⁴⁵ Uni itsían ñu mëëxunun cana 'ëx uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uáma 'ain. 'Ëx cana unicamaxa upí 'ianan upitax bucuti oquin 'aquini uacën. 'Ëx 'uchañuma 'aish bamatsianxmabi cana camabi uníxa Nucën Papa Diosbë upí 'inun atun 'ucha 'ënansa 'ain bamai uacën.

Jesusan bëxuñu uni Bartimeo bëpëxcüa

(Mt 20.29-34; Lc 18.35-43)

⁴⁶ Usaquiani Jericó ëmanu bëbatancëx ca anuax aín 'unánmicë unicama 'imainun 'aisamaira uni Jesúsbé cuantëcëancëxa. Cuania ca bëxuñu uni, Bartimeo cacë, Timeonën bëchicë, an uni curíqui ñucacë, an bai amo tsóxunbi ⁴⁷—Nazaretnu 'icë Jesús ca aia —quíaxa quicania cuati cuëníshquin cacëxa:

—Davitan rëbúnqui, Nucën 'Ibu Cristo, nuibaquin ca 'ë 'aquin.

⁴⁸ Usaía quia oquin ca anu 'icë unicaman banaxma isa nëténun quixun cacëxa. Cacëxbi ca nëtëtima ax 'icësamaira oi ñunshínruí munuma cuëníshcëni quiacëxa:

—Davitan rëbúnqui, Nucën 'Ibu Cristo, nuibaquin ca 'ë 'aquin.

⁴⁹ Usaía quia cuati niracëquin ca Jesusan —'ënu unun ca cat —quixun cacëxa. Cacëxun ca unicaman bëxuñu uni cacëxa:

—Masá nuituáxma ca 'it. Mi ca cuënia, niruquiani ca anu cuantan.

⁵⁰ Cacëxëshi niruquin anúan mapúcë chupa pëxun nibiani ca Jesúsnu cuancëxa. ⁵¹ Usaria aia ca Jesusan cacëxa:

—¿'Ën mi uisoti caina cuëënin?

Cacëxun ca cacëxa:

—Isnúnmi 'ë bëpéxcuti cana cuëënin.

⁵² Usaquian cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Camina cuanti 'ain. 'Ën mi bëpéxcuti sinani 'ëmi catamëti camina bëpéxcüan.

Usaquian cacëxëshi bëpéxcuquin ca isacëxa. Bëpéxcucëxun isi cuëënuquiani ca Jesúsbe cuancëxa.

II. JERUSALÉNUXUAN JESUSAN BANA ÑUIXUANAN ÑU 'A (11-13)

11

*Jerusalénu cuania unicaman Jesús rabia
(Mt 21.1-11; Lc 19.28-40; Jn 12.12-19)*

¹ Jerusalénu cuani Betfagé 'imainun Betania ëma rabé a 'urama 'ixun ca Olivos cacë matá anuxun aín 'unánmicë uni rabé xuquin Jesusan cacëxa: ² —Aminu bësucë ëma anu ca cuantan. Cuanx anu bëbaxun camina burro, anua uni tsócëma pain, a anua təcërecacë mërati 'ain. Mëraquin camina tububëtsinquin bëti 'ain. ³ Mitsúnmi tubuia isquian bëtsi unin: ¿Uisoti caramina tubuin? —cacëxun camina cati 'ain: Nucën 'Ibun ca ënë a buánx-unun quixun nu caxa. Bëríbi ca bëmitëcënti 'icën.

⁴ Usaquin caxuan xucëx cuanxun ca burro, bai amo xubu xëcuë tanáin, təcërëcacë mërəcəxa. ⁵ Mëraqüian tubuíá isquin ca anu 'icë unicaman cacëxa:

—¿Añu caina 'ain? ¿Uisati caramina burro tubuin?

⁶ Cacëxun ca usaquin canun quixuan Jesusan cacësabi oquin cacëxa. Cacëxun ca —ca buántan —cacëxa. ⁷ Cacëxun buántancëxuan chupan catátacaquin burro camápucëbë ca anu 'iruax tsotax Jesús Jerusalénu cuancëxa. ⁸ Usaía burron cuancëbëtan ca 'aisamaira unin anun Jesús cuanti bainu, anúan mapúcë chupabi 'apámainun bëtsi bëtsi unin naë rësúnua i pëchi chuíshcaxun anúan Jesús cuantinu 'apácëxa. ⁹ Usobiani ca sharáquiani unicama cuancëxa. Raírinëxa rëcuénmainun ca raírinëxribi Jesús caxu cuani a rabi cuëëni quicancëxa:

—Ënë unix ca upíira 'icën. Nucën 'Ibu Diosan xucëx ca ënëx bërí aia. A ca camabi unin rabiti 'icën. Nun a rabinun ca 'acan. ¹⁰ Nucën rara Davitan rëbúnqui, ami sinania Nucën Papa Diosan ainan nu 'imiti, a ca ënëx 'icën. Nucën Papa Dios naínu 'icë, aribi cuëënquin rabinun ca 'acan.

¹¹ Usaía unicamax sharáquiamainun cuanx ca Jesús Jerusalénu bëbacëxa. Bëbaxun ca anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu atsínxun, camabi ñu istancëx bari cuabúcëbë Betania ëmanu 'i cuancëxa. Cuancëbë ca abë aín 'unánmicë unicamaxribi cuancëxa.

*Jesusan higuera cacë i bimiñuma 'inun ca
(Mt 21.18-19)*

¹² Betiananu 'inëti Jerusalénu cuantëcëni ca Jesús panancëxa. ¹³ Pananquiani cuani ca 'uraxun higuera nicë isbiani, bimiñu cara quixun isi cuancëxa. Cuanquin isquinbi ca tuáñuma ñancáishi 'aísha aín pëchishi ocëxa, higuëranën, tuatisama pan 'ain. ¹⁴ Usa 'icë isquin ca Jesusan cacëxa:

—Min camina tuatęcĕniman. Achúshira unínbi ca min tuá cutęcĕnima.

Quixuan caia ca aín 'unánmicĕ unicaman cuacĕxa.

Anuxun Nucĕn Papa Dios rabiti xubunua Jesusan an ñu marucĕ unicama chiquían

(Mt 21.12-17; Lc 19.45-48; Jn 2.13-22)

¹⁵ Usaquiani cuanx Jerusalénu bĕbax anuxun Nucĕn Papa Dios rabiti xubunu atsínxun ca Jesusan anuxun an ñu marucĕ unicama chiquíanan an curíqui cambioquin bicĕ unicaman mesacama chashcaquin an numacuru marucĕ unicamaxa anu tsócĕ aribi chashcacĕxa, anu tsóxma 'inun quixun. ¹⁶ Usonan ca uíxbia ñu buani anuxun Nucĕn Papa Dios rabiti xubunu atsínquianxma 'inun quixun atu cacĕxa. ¹⁷ Usaquin 'aquin ca unicama 'unánmiquin cacĕxa:

—Nucĕn Papa Diosan bana cuĕnĕo ca quia: “Anuxun 'ĕ rabiti xubu ax ca anuaxa camabi unĭ 'ĕbĕ banati xubu 'iti 'icĕn”. Usaía cuĕnĕo bana quicĕ 'aínbi camina mitsun anuxun ñu maruquin uni paránquin mĕcamati xubusa 'inun ĕnuxun ñu maruin.

¹⁸ Usaía quicĕbĕ camabi unían aín bana cuati rabanán racuĕti ca judíos sacerdotenĕn cushicamabĕ an Moisés-nĕn cuĕnĕo bana 'unáncĕ unicamax Jesús 'acatsi quiax 'ĕsĕnancĕxa.

¹⁹ Usa 'ain ca ñantabucĕbĕ Jesúsĕbĕ aín 'unánmicĕ unicama Jerusalénuax cuancĕxa.

Higuera chushi xanan

(Mt 21.20-22)

²⁰ 'Uxnĕti pĕcaracĕbĕ Jerusalénu cuantęcĕnquin ca higuera an isóncĕsama 'icĕ aín tapúnmiaxbia chushicĕ isacĕxa. ²¹ Usa isquin ca Pedronĕn a higuera caia conxun Jesús cacĕxa:

—Ca is. Minmi ñu concĕ higuera ca xanáxa.

²² Cacĕxun ca Jesusan cacĕxa:

—Ax cushiira 'ixun ca Nucën Papa Diosan ax quicësabi oquin 'aia quixun sinani ca ami catamët. ²³ Asérabi cana mitsu cain, unían —sapi ca 'atima 'icë —quixun sinánquinma —asérabi ca Nucën Papa Diosan 'ati 'icë —quixun sinánquin, ënë matá —ënuax ca parúmpapanu racati cuantan —quixun cacëx ca usai 'iti 'icën. ²⁴ Usa 'ain cana mitsu cain, —asérabi ca Nucën Papa Diosan 'ën cacëxun 'ë 'axunti 'icë —quixun sinania ca an mitsúnmi ñucácësabi oquin mitsu 'axunti 'icën. ²⁵ Unibë 'aisama 'aish Nucën Papa Dios naínu 'icë abë banaquin camina axa mimi 'uchacë uni cupiti sinánquinma a pain manuti 'ain, usaribi oquian Nucën Papa Diosan min 'ucha tērénquin manunun. ²⁶ Usa 'aínbi ca mitsúxmi uni itsimi nishcë a manutisama tania Nucën Papa Dios naínu 'icë, an mitsun ñu 'atima 'acë a tērénxunquin manutima 'icën.

Jesusan cushi ñuicë bana
(Mt 21.23-27; Lc 20.1-8)

²⁷ Jerusalénu cuantëcëanx ca anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu Jesús cuantëcëancëxa. Cuanx atsíntancëxa anu 'icë isquin ca judíos sacerdotenën cushi-cama, 'imainun an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicama, 'imainun ampan caniacëcë unicama anu cuanxun ²⁸ ñucáquin Jesús cacëxa:

—¿Uin banan caramina an ñu marucë unicama chiquíon? ¿Uin cara usoquinmi ñu 'anun mi cax?

²⁹ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—'Ënribi cana mitsu bana itsi ñucatin. Ñucácëxunmi mitsun 'ë ñuixuncëxun cana 'ënribi mitsu cati 'ain, uin banan carana ésaquin 'ai quixun. ³⁰ ¿Uin cara Juan unicama nashiminun cacëx? ¿Nucën Papa Diosan cara cacëx? ¿Unin cara usaquian 'anun cacëx? Ca 'ë ñuixun.

³¹ Usaquian Jesusan cacëxbi ca uisaquin caranuna cati 'ai quixun sinani ñucacanancëxa:

—¿Usaquin caranuna cati 'ain? Nun nu Nucën Papa Dios naínu 'icë an ca cacëxa quixun cati 'aínbi ca usaquin nun cacëxun nu —¿usa 'ain caramina uisa cupí aín bana cuama 'ai? —quixun nu cati 'icën. ³² ¿Caranuna —unían 'imicëxun ca Juanën unicama nashimiacëxa —quixun cati 'ain? Usaquin cati 'aínbi ca camabi unin aín bana cuaquin —Nucën Papa Diosan ca aséabi aín bana unicama ñuixun nun quixun Juan xuacëxa —quixun sinania.

Usaquin sinani ca a 'apucamax 'apuma unicamami racuéacëxa. ³³ Usai canantancëxun ca Jesús cacëxa:

—Uin xucë cara 'iacëxa quixun cananuna 'unaniman.

Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Mitsúnmi 'ën ñucácëxun 'ë ñuixuncëxunma cana 'ënribi uin banan carana ësaquin ñu 'ai quixun mitsu caiman.

12

Bana itsi ñuicësoquin Jesusan an naë bërúancë unicama ñuia

(Mt 21.33-46; Lc 20.9-19)

¹ Bana itsi ñuicësoquin ca Jesusan, a usoquin unin 'ati ñuiquin, ënë banaribi 'apucama ñuixuancëxa:

—Ësa ca. Achúshi unin ca aín naënu uvas 'apáxa. 'Apáxun cënëtancëxun ca anuxun uvas baca biti xaxu quinioquin naëxa. 'Anan ca anuxun naë bërúanti xuburibi manámiira chaioruquin 'axa. 'Atancëxun bëtsi uni aín naëa bërúanxunun quixun ami ëbiani ca 'ura 'icë menu 'i cuanxa. ² Cuantancëxun ca uvas bimicëbëtan abëa 'icë an ñu mëemicë uni achúshi xuquin caxa:

—An naë bërúancë unicamanu cuantancëxun camina 'ënan 'iti a mësúa 'ë bëxúnun mi 'inánun cati 'ain. ³ Cacëx cuanxa bëbaiabi ca an naë bërúancë unicaman mëë-tancëxun ñuñuma cuantécëntanun xuaxa. ⁴ Usaquian 'an ca naë 'ibun aín ñu mëemicë uni itsi xutëcëanxa. Xucëx cuanxa bëbaiabi ca aribi an naë bërúancë unicaman

macuëxquin bëtsi bëtsi oquin 'atimati banaquin ñu caxa. ⁵ Usocebëtan amiribishi xucëbi ca bëtsiribi 'axa. A 'acan ca bëtsi xutancë xutancëxun raíriribi xuaxa. Xutiabi ca raíri 'atimonan raíriribi 'acaxa.

⁶ Usoquin aín unicama xuquinbi ca aira nuibacë aín bëchicë a xucëma 'icën. Xuxunmabi ca —'ën bëchicë ënë ca usaribi oquin 'aquinma upí oquin biquin aín bana cuati 'icë —quixun sinánquin aira xuaxa. ⁷ Usoquin sinánquin xucëx cuanxa bëbacëbë ca an naë bërúancë unicama canani quiaxa: Aín papáxa bamacëbë ca aín bëchicë ënëx naë 'ibu 'iti 'icën. Usa 'ain cananuna nux naë 'ibu 'inuxun ënë 'ati 'ain. ⁸ Canantancëxun 'atancëxun ca naë 'uri racáncanxa.

⁹ Usoquian aín bëchicë 'acë cara naë 'ibun a unicama uisoti 'icë quixun cana mitsu cain. Aín naënu cuanxun a unicama 'atancëxun ca bëtsi uni aín naëa bërúanxunun quixun cati 'icën. ¹⁰ ¿Nucën Papa Diosan bana cuënëo ësai quicë, a caramina mitsun iscëma 'ain?,

An maxax xubuacë unían biquinma racáncë 'aíshbi ca a maxax bërí amia xubu cushicë 'icën, itá upímia xubu cushicë usaribiti. ¹¹ Usaía 'inun ca Nucën Papa Diosan 'imiáxa. An usoquin mëníocëx ca nun nu iscëx upíra 'icën.

¿Usoquian cuënëo bana a caramina mitsun iscëma 'ain?

¹² An naë bërúancë unicama ñuicëbë ca judíos 'apucama atubi ñui isa quia quixun 'unani Jesúsmi nishacëxa. Nishquin 'atimonuxun biisa tanquinbi —'itsa unin ca aín bana cuatia, usa 'ain ca a unicamax numi nishti 'icë — quixun sinani atumi racuëquin Jesús ëbiani riquiancëxa.

Unían 'apu curíqui 'inan

(Mt 22.15-22; Lc 20.20-26)

¹³ Usaquiani cuanxun ca atun cushicaman uisai cara Jesús quiaxa quixuan atu cacëx ami manáncatsi quixun, an Jesús cëmëxun ñucánun fariseo uni raíri 'imainun

Herodesnën uni raíriribi xuacëxa. ¹⁴ Xucëx cuanxun ca Jesús cacëxa:

—Cananuna 'unanin, min banax ca aséabi 'icën. Uisai cara Nucën Papa Diosan uni 'iti 'icë quixun camina cëmëquinma aséabi ñuin, unían min a bana ñuia cuati cuëncëbëtanmabi. Min sináncëx ca camabi uni bëtsibëtan sënën 'icën. Usaquin sinánquin camina camabi ñuñu 'imainun ñuñuma unicama 'imainun 'apuburibi uisai cara Nucën Papa Diosan uni 'iti 'icë quixun ñuixunin. Usa 'ixun camina nu cati 'ain, ¿Nucën Papa Dios aséabi nun cushi 'ain cara Romanu 'icë 'apu, César, a curíqui buánmiti asábi 'ic? ¿Cara asábima 'ic? ¿Caranuna curíqui 'inánti 'ain? ¿Caranuna 'inántima 'ain?

¹⁵ Cacëxun ca Jesusan —uisai caraisna qui quixun 'ëmi manánuxun cuacatsi quixun ca 'ë ñucatia —quixun 'unánquin cacëxa:

—'Ëmi manánuxun 'ëx caraisna uisai qui cuacatsi quixun camina 'ë usoquin cain. Uisa cara isnun ca 'apu buánmiti manë curíqui achúshi 'ë bëxun.

¹⁶ Cacëxuan bëia isquin ca Jesusan cacëxa:

—¿Uin bëmañan tanquin 'acë cara ënëx 'ic? ¿Uin anë cara cuëncëcë ënëx 'ic?

Cacëxun ca atun cacëxa:

—Ax ca Romanu 'icë 'apu, Césarnën bëmánan tanquin 'acë 'imainun Césarnën anë 'icën.

¹⁷ Usaquin cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Ami mitsun 'atia César cuëncëcë a ñu camina 'ati 'ain, axa mitsun 'apu 'ain. 'Anan camina ami mitsun 'atia Nucën Papa Dios cuëncëcë a ñu 'ati 'ain, axa mitsun Papa Dios 'ain.

Usaquian cacëxun cuati ca bëtsi unin banasama ca ënën bana 'icë quiax sináncasmai ratúcancëxa.

*Uni baísquti ñui quicë bana
(Mt 22.23-33; Lc 20.27-40)*

¹⁸ Usa 'ain ca Jesúsnu saduceo unicama cuancëxa. Saduceo unicaman ca —bama 'aish ca uni baísquitima 'icë —quixun sináncëxa. Usaquin sináncë 'aish anu cuanxun ca Jesús ñucáquin cacëxa: ¹⁹ —Nun 'unánun ca Moisésñën ësai quicë bana cuënëocëxa, uni achúshinëxa bëhchicëñuma 'aish bamacëbëtan ca aín xucënan aín casunancë xanu bixun, ami bacë bëchiti 'icën. Usoquian 'acëx ca aín bëhchicë ax aín xucënan bëhchicësa 'iti 'icën. ²⁰ Usa 'ain cananuna mi ñucatin. Uni achúshi ca mëcën achúshi 'imainun achúshi 'anácañu 'iacëxa. Usa 'ixun ca atun apan an xanu biacëxa. Biaxbi ca bacë bëchiaxmabi bamacëxa. ²¹ Baman aín xucënan casunancë xanu biaxbi ca aín xucën axribi bacë bëchiaxmabi bamacëxa. Usaribiti ca a xanu biaxbi aín xucën bëtsíxribishi bamacëxa. ²² Usa 'ain ca xucën camáxbi a xanu biaxbi bacë bëhchicëñuma 'inun bamacëxa. Acamaxa bamai cëñúan ca a xanúxribi bamacëxa. ²³ Camaxunbi ca a xanu biacëxa. ¿Usa 'ain cara anun unicama baísquiti nëtën acama uinu 'icéxira aín bënë 'iti 'ic?

²⁴ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Usama ca. Mitsun Nucën Papa Diosan bana cara uisaira quia quixun cuanan aín cushiribi 'unánquinma camina usaquin 'ë ñucatin. ²⁵ Bama 'aish baísquiquin ca unin xanu bitima 'icën, aín ini bëhchicë ca unin bënumitima 'icën. Usaribi ca naínu 'icë ángelcamaxribi 'icën. ²⁶ Mitsúnmi —bama 'aish ca uni baísquitima 'icë —quixun sinania cana mitsu cain, ca usama 'icën. ¿Caramina Moisésñëan imaxu nëëmëtia isa ñui quicë bana iscëma 'ain? Imaxu rëquirucënuax banaquin ca Nucën Papa Dios Moisés ësasuquin cacëxa: “Èx cana Abraham, Isaac, Jacob acaman rabicë Dios, a 'ain”. ²⁷ A bana cuënëo isquin cananuna 'unanin, Nucën Papa Dios, ax ca bama 'aísha baísquitima unicaman Diosma 'icën. Ax ca camabi aín unicaman rabicë Dios a 'icën.

*A pain Nucën Papa Diosan bana axa quicësabi oiira 'iti
(Mt 22.34-40)*

²⁸ Usaquian Jesusan suduceo unicama caia ca an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë uni achúshinën uquin cuacëxa. Cuacëxuan saduceo unicaman ñucácë bana a upí oquin ñuia cuaxun ca an Jesús cacëxa:

—¿Uinu 'icë Nucën Papa Diosan bana cuënëo quicësa oíira caranuna 'iti 'ain?

²⁹ Quixuan cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Axa quicësabiira oi 'iti bana ax ca ësai quia: “Israel unicama, ca cuat. Nucën 'Ibu Dios ax ca achúshi 'icën. ³⁰ Min 'Ibu Diosmi camina asérabi cuëëni cëmëima sinánti 'ain. Usa 'aish camina ami catamëti ax cuëëncësabi oíshi 'iti 'ain”. Ax ca a pain Nucën Papa Diosan bana ax quicësabi oíira 'iti a 'icën. ³¹ Ënéxribi ca a banasaribi 'icën: “Mixmi bërúancacësaribi oquin camina min aintsicama nuibanan 'aquinsa 'icë 'aquinti 'ain”. 'Aíma ca axa quicësabi oía uni 'iti ënë bana rabésaribi bana 'icën. ³² Usaquian cacëxun ca an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unin cacëxa:

—Usa ca. Mixmi quicë bana ax ca asérabi 'icën, Nucën Papa Dios, ax ca achúshishi 'icën. Bëtsi Dios ca 'aíma 'icën. ³³ Cëmëima asérabi cuëëni, ax cuëëncësabi oi 'i ami sinánan unin axa bërúancacësaribi oquin aín aintsicama nuibanan 'aquinsa 'icë 'aquincëbë ca Nucën Papa Dios cuëënia, judfos unían aín 'ucha cupí 'aracacë ñuina rëxun xarocëbëa 'icësamaira oi.

³⁴ Usaquian a bana ñuiquin cacëxun ca Jesusan a uni cacëxa:

—Nucën Papa Diosan uni 'iisa camina 'ain.

Usaquian a uni caia cuaxun ca ui unínbi ñucátëcëanma 'icën.

*Uin rëbúnqui cara Cristo 'icë quicë bana
(Mt 22.41-46; Lc 20.41-44)*

³⁵ Anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuxun bana ñuixuni ca Jesús quiacëxa:

—¿Uisa 'aish cara an Moisésñëan cuënëo bana 'unáncë unicamax quia, Cristo ax ca Davitan rëbúnqui 'icë quiax?

³⁶ Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitanbi ca David ësaquin quimiácëxa:

Nucën 'Ibu Diosan ca 'ën 'Ibu caxa, “axa mimi nishcë unicama 'ën mi 'ibuamimainun camina mix 'ëbë 'apu 'aish 'ën mëqueu 'iti 'ain”.

³⁷ Usai qui ca David ax —Cristo, ax ca 'ën 'Ibu 'icë — quiax quiacëxa. ¿Ësaia quiá 'ain cara Cristo uisax Davitan rëbúnqui 'iti 'ic? Usaía quia ca 'aisamaira 'ixun unin cuëenquin cuacëxa.

*Jesusan an Moisésñën cuënëo bana 'unáncë unicama ñuia
(Mt 23.1-36; Lc 11.37-54; 20.45-47)*

³⁸ Cuatia ca bana ñuixunquin Jesusan ësaquin atu cacëxa:

—An usaía judíos unicama 'inun Moisésñën cuënëo bana 'unáncë unicamax 'icësaribiti camina 'itima 'ain. Atux ca chupa chaxcé pañuax niti cuëëanan anuxun ñu marucë anuxuan unin —ax ca nun cushi 'icë —quixun sinánquin mëcën 'inánquin biti cuëënia. ³⁹ Usai 'ianan ca anu judíos unicama timéti xubunu unicamabë timëti, anua aín cushicamax tsóti a anu tsotishi cuëënia, 'ianan ca pi timéxun anu aín cushicama tsóti anu tsónuxun caisia, atusaribi 'icatsi quixun. ⁴⁰ Usai 'ianan ca casunamëcë xanun ñu bicuanquin cëñuia. Cëñuanan ca ax isa upí 'icë quixuan unin sinánun quiax, 'uran pain Nucën Papa Diosbë banaia. Usa unicama ca Nucën Papa Diosan, axa usai 'icëma uni 'acësamaira oquin 'uchoti 'icën.

*Xanu casunamëcëñëan Nucën Papa Dios curíqui nanxúan
ñui quicë bana
(Lc 21.1-4)*

⁴¹ Usaquin anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuxun unicama catancëx ca Jesús anu curíqui nanti ñu 'urama ami bësui tsóbuacëxa. Tsóxun ca anu nanti ñu anua unicaman curíqui nania isacëxa. Iscëxun ca 'aisamaira curíquiñu unicama an 'itsa curíqui nancëxa. ⁴² Nancëbë uquin ca xanu casunamëcë ñuñuma, anribi manë curíqui rabératsu nancëxa, axa cupímara 'icëbi. ⁴³⁻⁴⁴ Nancëbëtan cuëncëxa aia ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—'Itsaira curíquiñu unicaman ca anun ñu maruquían tëxëocë curíqui anu curíqui nanti ñunu 'aruaxa. Usa 'aínbi ca xanu casunamëcë ënën asérabi cuëenquin 'aisa tanquin anúan ñu marutibi 'aíma 'itánun aín curíquica-maishi 'aruaxa. Usa 'ain cana asérabi mitsu cain, curíquiñu unicaman 'acësamaira oquin ca a xanun aín curíqui 'inánxa.

13

Anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu upíra upí ñui quicë bana

(Mt 24.1-2; Lc 21.5-6)

¹ Anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuaxa cuania ca aín 'unánmicë uni achúshinën Jesús cacëxa:

—Ca is, ënë xubux ca maxax 'acë 'aish upíra upí 'icën.

² Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Ënë xubu camina maxax 'acë 'aish chaira isin. Usa 'aínbi ca ënë xubucama aín maxáxcamaribi rurupacë 'iti 'icën.

Mecama cëñúti nëtë 'iisama pain 'ain bëtsi bëtsi ñu 'iti bana
(Mt 24.3-28; Lc 21.7-24; 17.22-24)

³ Usaquin cacëx abë cuanquin ca anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu 'uria 'icë matá, Olivos, anu tsóbutia Pedro, Jacobo, Juan, Andrés, acaman, unia 'aíma 'ain, atúxëshi abë 'ixun Jesús cacëxa: ⁴ —¿Uínsaran cara mixmi quicësabi oi anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu ënëx

aín maxáxcama rurupacë 'iti 'ic? ¿Anúan usai 'iti nëtë ca 'uramacuatsinia quixun 'unánuxun caranuna uisa ñu 'ia isti 'ain? A camina nu ñuixunti 'ain.

⁵⁻⁶ Usaquian aín 'unánmicë unicaman ñucácëxun ca Jesusan anun ax utëcënti nëtë ñuixunquin ësaquin cacëxa:

—'Itsa unin ca, 'ëx cana Cristo 'ai, quiax quiquin 'itsaira uni paránuxun 'aia. Usoquian mitsuribi paránti rabanán camina bërúancati 'ain. ⁷ Mitsun camina uni itsían —bëtsi menu 'icë unicamax ca bëtsibë 'acánania quixun ñuia cuanuxun 'ain. Cuanan camina —raíri unícamaxribi ca raíribë 'acánania —quixun ñuia cuatíbi racuétima 'ain. Usaía 'icëbëbi ca ënë mecama cëñúcëma pain 'iti 'icën.

⁸ Bëtsi menu 'icë unicamax ca bëtsi menu 'icë unicamabë nishánani 'acánanti 'icën. 'Imainunribi ca bëtsi menu 'icë 'apun suntárucama bëtsi menu 'icë suntárucamabë 'acánanti 'icën. Bëtsi bëtsi mecama ca shaíquinuxun 'aia. Bëtsi bëtsi nëtënu 'icë unicamax ca a piti ñuñuma 'inuxun 'aia. Usoquin pain tëmëratancëxunbi ca 'ëx utëcëncëbë-tainra, unin an 'acësamaira oquin tëmëranuxun 'aia.

⁹ 'Ëmi sináncëma uni raírinën ca 'apucamanu ami manánuxun mitsu buánti 'icën. Usonan ca anua judíos unicama timéti xubucamanuxun mitsu manë xon rishquiti 'icën. Mitsúnmi 'ën bana uni ñuixuncë cupí ca unin mitsumi nishqiun judíosma unicaman 'apunu mitsu buánti 'icën, ami mitsu ñui manánuxun. Usai ca 'iti 'icë quixun 'unanx camina usaía 'icëbë ratútima 'ain. Usocëx-unbi camina a 'apucama 'ë ñuiquin bana ñuixunti 'ain.

¹⁰ Usaía 'icëma pan 'ain ca camabi menuxun uisai cara uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë quíaxa quicë bana unin ñuixunti 'icën. ¹¹ A unicaman mitsu 'apun buáncëxun camina racuéquín —uisai carana qiti 'ai —quixun sinántima 'ain. Mitsúxmi banacëbëtanshia Nucën Papa Diosan mitsu sinánmicë banan camina cati 'ain. Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëx camina qiti

'ain. ¹² 'Ēmi sináncēma unin ca axa 'ēmi sinania oquin aín xucénbi an uni 'aminun quixun 'apu 'inánti 'icén. Usaribi oquin ca aín papan ami nishquin aín bëchicébi an uni 'aminun 'apu 'inánti 'icén. 'Imainun ca usaribi oquin aín bëchicénēn ami nishquin aín papabi an uni 'aminun 'apu 'inánti 'icén. ¹³ Mitsúxmi 'ēmi catamécē cupí ca unicamax 'ēmi sináncēma 'aish mitsumi 'i nishnuxun 'aia. Usa ñu 'icëbëtanbia 'ēmi sinánquin ëncēma unicamax ca 'ën Papa Diosan nëtēnu 'ëbë 'iti 'icén.

¹⁴ Usaquin caxun ca Jesusan ësaquinribi aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—An Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixuncë uni, Danielnëan a ñuiquin cuënëo uni ax ca 'atimaira 'icëa unin timacë 'aishbi aín suntárucamabë uti 'icén. Aí ca ax anua ax 'itima anu 'iti 'icén. An ënë bana iscë uni an ca uisai quicë cara quixun 'unánti 'icén. Usai 'icëbë ca unicama ami racuëti Judea menu 'icë ëmacamanuax abáquiiani matánu cuanti 'icén. ¹⁵ Aín xubu ëman 'icë unicamaxribi ca abánuxun, aín ñu pain bitsi aín xubunu atsíntécënima ashiti cuanti 'icén. ¹⁶ 'Imainun ca aín naëñuxuan ñu mëcë unicamaxribi abánuxun aín chupa bitsi, aín xubunu cuaníma aín naënuaxëshi abáti 'icén. ¹⁷ Usaía 'icëbë ca xanu tuñucama 'imainun aín tuá 'icúcë xanucamaxribi abáquiiani cuani nuibacanuxun 'aia. ¹⁸ Usaími mitañu 'itin rabanan camina Nucën Papa Dios ñucáti 'ain. ¹⁹ Usai 'i ca unicama Nucën Papa Diosan me uniotabacë 'aían uínsaranbi 'iásamairai tëmëratí 'icén, amiribishi usai tëmëratëcëntimoi. ²⁰ Anúan paë tanquin tëmëratí nëtéxa cëñúcëbëma ca usabi 'i camabi uni bamati 'icén. Usa 'aínbi ca Nucën Papa Diosan, ainan 'inun an caíscë unicama nuibaquin, atu cupí anúan unin paë tanquin tëmëratí nëtëcama sënëñmiti 'icén.

²¹ Anúan usoquin unicaman tëmëratí nëtë ucëbëtan unin mitsu —ca ís, ënu ca Cristo 'icë —quixun canan —ca

is, unu ca Cristo 'icë —quixun cacëxunbi camina —asérabi ca —quixun sinántima 'ain. ²² Anúan usoquin unicaman tēmēratī nētē ucēbētan ca unin ax asérabi ama 'ixunbi —'ëx cana Cristo 'ai —quixun paránti sinánquin unicama canuxun 'aia. Usaribiquin ca uni raírínēn cēmēquin —'ën cana Nucēn Papa Dios quicē bana unicama ñuixunin —quixun unicama canuxun 'aia. Canan ca unicama paránti sinánquin, uni itsían 'acēma ñu 'anuxun 'aia. 'Aquin ca Nucēn Papa Diosan unicamaribi paránti sinánuxun 'aia. ²³ Usai 'icēma pan 'aínbi 'ën mitsu cacē 'aish camina a ñucama usai 'icēbēbi ratútima 'ain. 'Ianan camina unínma mitsu parania bērúancati 'ain.

*Anúan Jesús utēcēnti nētē ñuicē bana
(Mt 24.29-35, 42-44; Lc 21.25-36)*

²⁴ Catancëxun ca Jesusan ësaquinribi aín 'unánmicē unicama cacëxa:

—Usaía tēmērai anun uni bēnēti nētēcama 'icēbē ca bari bēánquinuxun 'aia, 'uxénribi ca pēcanuxunma 'aia. ²⁵ 'Iparibi ca rēcunuxun 'aia, naícamē'ëo shaíquicēbē ca anua 'icē ñucamaxribi shaíquinuxun 'aia. ²⁶ Usaía 'icēbētan ca uni 'inux Nucēn Papa Diosnuax uá, 'ën nētē cuin mēúxun 'ën cushin pēcabētsinia unicaman isnuxun 'aia. ²⁷ 'Ëx uquin cana 'ën ángelcama xuquin 'ënan 'inun 'ën caíscē unicama camabi menua, naínuaribi 'ëbēa 'inun timéminuxun 'ain.

²⁸ Ënē ñu camina 'unanin, higuera i ax ca baricuatsincēbē aín pēchi rēcubutancēx amiribishi corutēcēnia. Usaría 'ia isquin camina —ca baritiacuatsinia —quixun 'unanin. ²⁹ Usaribitia 'ën mitsu ñuixuncē ñucamax 'icēbētan camina 'unánti 'ain, anun 'ëx utēcēnti nētē ca 'urama 'icē quixun. ³⁰ Asérabi cana mitsu cain, ënē nētēnu bucuē unicamax bamacēma pain 'ain ca 'ën mitsu ñuixuncē banacama quicēsabi oi 'iti 'icēn. ³¹ Naí,

me acamax ca cēñúti 'icēn, 'aínbi ca 'ēn banaxa nētétimoi usabi 'ain camabi ñu 'ēx quicēsabi oi asérabi 'iti 'icēn.

³² Añu nētéinra carana 'ēx utēcēnti 'ain, uínsarainra cara usai 'iti 'icē quixun ca uínbi 'unanima. Nañu 'icē ángelcamanbi ca 'unanima, 'ēx Nucēn Papa Diosan Bēchicē 'ixunbi cana 'ēnribi 'unaniman. Nucēn Papa Diosan cuni ca 'unania. ³³ Mitsun uínsaran carana uti 'ai quixun 'unáncēma 'aish camina camabi nētēn 'ēn uni 'aish 'ēmi sinánquin 'ēx uti caínti 'ain. ³⁴ Ca ēsa 'icēn. Uni achúshinēn ca aín xubunuax amanu cuanuxun an ñu mēēxuncē unicama cuēnxun, —utēcēntamainun camina upí oquin ñu 'ati 'ai —quixun canan an xēcuē bērúancē uniribi aín xubu bērúainra onun quixun caia. Usaquin cabiani ca 'ura cuania. ³⁵ A unicaman ca uínsaran cara an atu ñu mēēmīcē uni uti 'icē quixun 'unanima. Usaribiquin camina mitsun 'ēx uti 'unaniman. Carana bēbaquíshcēbē uti 'ain, carana imé naēx uti 'ain, carana 'atapa bēnē banacēbē uti 'ain, carana pēcaracēbēa bari urucēbē uti 'ai quixun camina 'unaniman. Usa 'ain camina camabi nētēn 'ēmi sinánquin 'ēx uti caínti 'ain, ³⁶ uquin atuna 'ēmi manúcē mitsu mērain, usa 'ain. ³⁷ Ēsaquin 'ēn mitsu cacēsaribi oquin cana axa 'ēmi catamēcē unicamaribi cain, camina 'ēmi sinánquin 'ēx uti caínti 'ai quixun.

III. BAMAXBI JESUCRISTO BAISQUIA BANA (14-16)

14

*Judíos unicama Jesúsmi 'ēsénan
(Mt 26.1-5; Lc 22.1-2; Jn 11.45-53)*

¹ Anun carnero 'ati 'ianan anun chamiti ñucēñunma 'acē pán piti nētē 'itia rabé nētē 'ain ca judíos sacerdotenēn cushicamabētan an Moisésnēn cuēnēo bana 'unáncē unicaman, uisaxun caranuna 'anuxun Jesús,

unicaman 'unánunmaishi, biti 'ai quiax canancëxa.
² Cananíbi ca quiacëxa:

—Unicamama anun rabanan nëëti tsuáquiruia, usa 'ain cananuna anun carnero 'ati nētēn bitima 'ain.

Betaníanuxuan xanun Jesúsmi ro tutuca bana
(Mt 26.6-13; Jn 12.1-8)

³ Betania ñacánuax ca Jesús an aín nami chëquimicë 'in-sínñu 'aíshbia pëxcúcë, Simón, aín xubunua 'icë mesanu tsócëxa. Anu 'aísha mesanu tsotan ca xanu achúshinën anu sanuira sanu 'inínti ro, nardo cacë, 'arucë ñu a bëacëxa. A rox ca mëscucëma 'aish cupíira cupí 'iacëxa. Usa 'aínbi ca anua 'arucë ñu a ruruquin anun Jesusan maxcá chabócëxa. ⁴ Usoia isi ca anu 'icë unicama raírinëx a xanumi nishi canancëxa:

—¿Uisati cara ro ñancábi cëñuax? ⁵ Anun ñuñuma uni 'aquinti trescientos curíqui cupí maruti ca ënë ro 'iaxa.

⁶ Usai canania cuaquin ca Jesusan cacëxa:

—Ami nishquin ënë xanu ñuixunma ca 'at. Èsoquian 'ë 'acë ënëx ca asábiira 'icën. ⁷ Camabi nētēn camina ñuñuma uni isin. Isquin camina 'aquinsa tanquin 'aquinquin ñu 'inánti 'ain. Usa 'aínbi camina mitsun xëñibuquin 'ë istima 'ain. ⁸ An 'ë usaquin 'aisa tanquin ca 'ë 'axa. Bamacë maínuxun usoquin unin 'ati tanquin ca ënë xanun 'ë ron 'axa. ⁹ Aséjabi cana mitsu cain, uinuxun cara camabi menuxun 'ën unibunën 'ën bana, anúan uni Nucën Papa Diosnan 'iti, a ñuixunia, anuxun ca ënë xanúan èsoquin 'ë 'acë ënëribi ñuixunti 'icën, camabi unían 'unánun.

Judasñëan Jesús uni 'inan
(Mt 26.14-16; Lc 22.3-6)

¹⁰ Usa 'ain ca Jesusan 'unánmicë uni achúshi, Judas Iscariote, ax anua judíos sacerdotenën cushicama 'icë anu cuanxun —Jesúsmi binun cana mitsu a ismiquin buánti

'ai —quixun atu cacëxa. ¹¹ Cacëxun cuati cuëñquin ca —curíqui cananuna mi 'inánti 'ai —quixun cacancëxa. Usaía quicëbëtan ca Judasnën —¿uisaxun carana ënë unicama Jesús bimiti 'ai? —quixun sináncëxa.

*Jesusan aín 'unánmicë unicamabëtan ashiquin pia
(Mt 26.17-29; Lc 22.7-23; Jn 13.21-30; 1 Co 11.23-26)*

¹² Anun chamiti ñucëñunma 'acë pán anun piti nëtë ucëbëa, anun carnero 'ati Pascua nëtë 'ain, ca aín 'unánmicë unicaman Jesús cacëxa:

—¿Uinuxuinra nun Pascua nëtën a piti ñu mi mëníoxuni cuanti caramina cuëñin?

¹³ Usaquian cacëxun xuquin ca aín 'unánmicë uni rabé cacëxa:

—Ëma 'uri anu ca cuantan. Cuanquin mëraquin camina achúshi unían ñutën 'umpax buania a nuibianti 'ain.

¹⁴ Nuibiani anua ax atsíncë xubunu atsínquin camina aín 'ibu ësaquin cati 'ain: An nu 'unánmicë uni an ca ësaquin mi canun nu caxa, ¿Uinuxun cara 'ëbëtan 'ën 'unánmicë unicaman Pascua nëtën piti ñu piti 'ic? ¹⁵ Usaquinmi cacëxun ca an mitsu anuxunu piti, xubu namé cha, cata itsi manámi 'icë, anua mesa 'imainun anu tsóti acama mëníocë, a mitsu ismiti 'icën. Ismicëxun camina anuxun piti mëníoti 'ain.

¹⁶ Usoquian cacëx cuanx Jerusalénu bëbaquin ca aín 'unánmicë uni rabëtan Jesusan cacësabi oquin a ñucama mëracëxa. Mëraxun ca anuxun a nëtën piti ñucama mëníocëxa.

¹⁷ Usaquian 'an ca Jesús bë bëbaquishcëbë aín 'unánmicë unicama mëcën rabé 'imainun rabé acamax anu bëbacëxa. ¹⁸ Bëbatancëxun mesanuxun piia ca Jesusan atu cacëxa:

—Aséabi cana 'ën mitsu cain, an 'ëbëtan picë micama achúshinën camina axa 'ëmi nishcë unicama 'ë 'inánuxun 'ain.

¹⁹ Ĕsaquian cacĕxun oi masá nuituquin ca aín 'unánmicĕ unicama achúshi achúshinĕn Jesús ñucácĕxa:

—¿'Ĕn carana uni mi 'inánti 'ain? ¿'Ĕ cat?

²⁰ Quia ca Jesusan cacĕxa:

—Micama achúshi an 'ĕbĕtan manĕ xampami chabóxun pán picĕ an ca uni 'ĕ 'inánti 'icĕn. ²¹ Asérabi Nucĕn Papa Diosan bana cuĕnĕosabi oi cana uni 'inux anuax uá, 'ĕx bamati 'ain. Usa 'ainbi ca an 'atimonuxun binun uni 'ĕ 'inancĕ uni, ax 'uchañuira 'aish uisoquin cara 'ati 'icĕ usoquian Nucĕn Papa Diosan 'acĕ 'iti 'icĕn. Usai 'itima cupí ax unitima ca 'iacĕxa.

²² Usaquian cacĕxun pimainun ca Jesusan pán biquin, Nucĕn Papa Dios —asábi ca —catancĕxun, pán tucapaxun 'inánquin atu cacĕxa:

—Ĕnĕ ca bit. Mitsúnmi piti pán ĕnĕx ca 'ĕ 'icĕn.

²³ Cacĕxuan a páncama pian ca Jesusan uvas baca anu 'arucĕ xampa biquin, Nucĕn Papa Dios pain —asábi ca —catancĕxun atu 'inancĕxa. 'Inancĕxun ca camaxunbi 'acĕxa. ²⁴ 'Aia ca cacĕxa:

—'Ĕn imi 'apati 'ĕx bamacĕ cupí ca 'aisamaira uni aín 'uchacama tĕrĕncĕ 'aish Nucĕn Papa Diosnan 'iti 'icĕn. Ĕnĕx ca a 'apati 'ĕx bamati a 'icĕn. ²⁵ Asérabi cana mitsu cain, ĕnuxun cana uvas baca 'atĕcĕniman. Nucĕn Papa Dios anua ax aín unicaman 'Apu 'icĕ, anuxun cuni cana 'atĕcĕnti 'ain.

Pedronĕn uni paran

(Mt 26.30-35; Lc 22.31-34; Jn 13.36-38)

²⁶ Nucĕn Papa Dios rabi cantatancĕx ca Jesúsĕbĕ aín 'unánmicĕ unicama Olivos cacĕ matánu cuancĕxa. ²⁷ Usa 'ain ca Jesusan aín 'unánmicĕ unicama cacĕxa:

—Unin 'ĕ bicĕbĕ camina mitsux racuĕti abati tsuáquiti 'ain, Nucĕn Papa Diosan bana cuĕnĕo ĕsai quicĕsabi oi: “An carnero bĕrúancĕ uni 'ĕn 'acĕbĕ ca carnerocamax

abati tsuáquiti 'icën". ²⁸ Usai 'itancëxmi mitsux cuain-sama pain 'ain cana 'ëx pain baísquiquiani Galileanu cuanti 'ain.

²⁹ Usaía quía ca Pedronën cacëxa:

—Raírinëxa mi ëbiani abácëbëbi cana 'ëxëshi mi ëbiani abátima 'ain.

³⁰ Quía ca Jesusan cacëxa:

—Asérabi cana mi cain, mix camina usai quin, 'ixunbi camina ënë ñantan rabëti 'atapa banatisama pan 'ain min isamina 'ë 'unáncëma 'ai quixun rabé 'imainun achúshi quin uni paránti 'ain.

³¹ Cacëxun ca Pedronën ñunshínquin Jesús cacëxa:

—'Ëx mibë bamanuxunbi cana, 'ën cana mi 'unáncëma 'ai quixun uni parántima 'ain.

Ësaquian caia ca usaquinribi camaxunbi cacëxa.

Getsemaní naënuaxa Jesús aín Papabë bana

(Mt 26.36-46; Lc 22.39-46)

³² Olivos cacë matánu cuanbaiti Getsemaní cacë me mëníocë, anu bëbaquin ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—'Ëx Nucën Papa Diosbë banamainun ca ënu tsóxun 'ë caín.

³³ Usaquin cabiani Pedro, Jacobo, Juan, acama buani cuanibi ca —uisai carana 'iti 'ai —quixun sinani bënëti masá nuituacëxa. ³⁴ Usai 'iquin ca acama cacëxa:

—Cana 'aisamaira masá nuitutin. Micamax ca ënu tiqit. 'Aíshbi camina 'uxtima 'ain.

³⁵ Cabiani 'urira cuani menu rantin puruni tsóbuquin ca, ax cuëncëbë ca uisaíbi 'itima 'icë quixun 'unani, abë banaquin aín Papa cacëxa: ³⁶ —Papan, min 'aisama ñu ca 'aíma 'icën. 'Ën usoquin paë tanun 'ë 'imixunma ca 'at. Usa 'aínbi cana 'ëx cuëncësa oi 'itima 'ain, mix cuëncësa oishi cana 'iti 'ain.

³⁷ Usaquin catancëx cuanquin aín 'unánmicë unicama 'uxcë mèraquin ca Simón Pedro cacëxa:

—Simón, ¿caina 'uxan? ¿Tënëima caramina bënëtishi 'uxan? ³⁸ Mitsux 'ëx cuëncësa oi 'iisa tanibi camina aséرابي usai 'iman. Usa 'ain camina 'uxti tēai, 'uchati rabanan Nucēn Papa Diosbē banati 'ain.

³⁹ Usaquin cabiani cuantëcëanx ca Jesús amiribishi usaquinribishi cai aín Papabē banatëcëancëxa. ⁴⁰ Banatancëx utëcënquinbi ca Pedro, Juan, Jacobo, acamaxa 'uxcënan tēnántëcëncëx 'uxcë mèratëcëancëxa. Mëraquiān bësúncëxunbi ca uisaquin cara cati 'icë quixun sinánma 'icēn. ⁴¹ Usa 'ain amiribishi cuantëcëntancëx utëcënquin ca cacëxa:

—Bërí camina tantianan 'uxti 'ain. Asá ca. Anúan uni 'uchañucaman binun uni itsin 'ë 'inánti nētë ca uaxa. ⁴² Cuanun ca nirucuatsin. An 'ë uni 'inánti uni ca aia.

Jesús bican

(Mt 26.47-56; Lc 22.47-53; Jn 18.2-11)

⁴³ Jesusan cacëbëbi ca aín 'unánmicë uni achúshi, Judas, ax uacëxa. Abë ca 'itsa uni manë xëtocë bëanan imaxu tēacë bëi uacëxa. Axa ucëcama ax ca judíos sacerdotenēn cushicamabëtan an Moisésnēn cuēnëo bana 'unáncë unicama 'imainun caniacëcë unicamanribi Jesús binun quixun xucë 'iacëxa. ⁴⁴ Usa 'ain ca buánquin Judasnēn abë cuancë unicama cacëxa:

—'Ēn bëtsucucaia isquin camina 'unánti 'ain, ax ca Jesús 'icë quixun. 'Unánquin a bixun camina bërúinra oxun buánti 'ain.

⁴⁵ Usaquian unicama cacësabi oquin ca anua 'icë anu bëbaquin Judas Iscariotenēn, —¿ënu caina 'ain? —caquin Jesús bëtsucucacëxa. ⁴⁶ Usa oia ca axa ucë unicaman Jesús biacëxa. ⁴⁷ Bicëbëtan ca anua 'icë unicama achúshinēn aín manë xëtocë aín xacánua biquin, judíos sacerdotenēn

cushicaman 'apun ñu mëemicë uni mëëquin aín pabí amocüa pabíscacëxa.

⁴⁸ Usocëbëtan ca Jesusan axa anu 'icë unicama cacëxa:

—¿Manë xëtocë 'imainun imaxu tëacë tuíanx caramina mëcamacë uni 'acësa oquin 'ë binux ucan? ⁴⁹ Camabi nëtën 'ën mitsu nëbétsinuxun anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuxun bana ñuiabi camina uisa 'ixunbi ësoquin 'ë bicancëma 'ain. Usa 'aínbi camina Nucën Papa Diosan bana cuënëo quicësabi oquin 'ë ësoquin 'acanın.

⁵⁰ Usoquian Jesús bicëbë ca aín 'unánmicë unicamax a ëbiani abácëxa.

Bëná uni abáa

⁵¹⁻⁵² Raíria abámainun ca bënë uni achúshinëinshi sábananën racúxun nuibiancëxa. Nuibiania aribi bicancëxbi ca sávana ëbiani ñancáishi abácëxa.

Judíos unin 'apucamanua Jesús buáncan

(Mt 26.57-68; Lc 22.54-55, 63-71; Jn 18.12-14, 19-24)

⁵³ Usoquin bitancëxun ca judíos sacerdotenën cushicaman 'apunu Jesús buáncancëxa. Anu ca sacerdotenën cushicamabë caniacëcë unicama 'imainun an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicama timécë 'iacëxa. ⁵⁴ Jesús buántamainun 'uránxun nuibiantancëx ca Pedro a xubu rapasu me mëníocënu bërúax suntárucamabë tsi bimicënu sënamëti anu tsoócëxa.

⁵⁵⁻⁵⁶ Usa 'ain ca judíos sacerdotenën cushicamabë camabi judíos unbunën 'apucama anu timéxun, uix caraisa atúan 'anun Jesúsmi manánti 'icë quixun cuaisa tancëxa. Cuaisa tancëbëa 'itsa uni cëmëi Jesúsmi manáncëxbi ca 'atima bana anúan Jesús 'acánun quixun Jesús 'uchoti 'aíma 'iacëxa. Bëtsi bëtsi uníxa cëmëi quicëxbi ca bana mëscú 'iacëxa. ⁵⁷ Usa 'ain ca uni raírínëx nirui cëmëi ami manani ëesai quiacëxa: ⁵⁸ —Nun cananuna ëesai quia ënë uni cuan: 'Ën cana anuxun Nucën Papa Dios rabiti

xubu unin 'a, ënë rurupatancëxun rabé 'imainun achúshi nëtéinshi amiribishi bëtsi 'atécënti 'ain, unin 'acëma 'inun.

⁵⁹ Usaía quicëbëa raíri raírinëx bëtsi bana ñui quicëxbi ca mëscúcë 'iacëxa. ⁶⁰ Usaía quicëbë niruquin ca judíos sacerdotenën cushicaman 'apu an Jesús cacëxa:

—¿Usaía mi ñui quicancëbëtanbi caramina nu uisaquinbi caiman? ¿Uisai qui cara ësai mi ñui quicanin?

⁶¹ Quixuan cacëxbi ca Jesús uisaíbi banama 'icën. Quiama oquin ca judíos sacerdotenën cushicaman 'apun amiribishi catëcëancëxa:

—¿Mix caramina Cristo, Nucën Papa Dios anu nun rabicë, aín Bëchicë a 'ain?

⁶² Cacëxun ca Jesúsán cacëxa:

—'Ëx cana a 'ain. Mitsux camina uni 'inux anuax uá, 'ë, Nucën Papa Dios cushiira, abë 'Apu 'aish aín mëqueu tsócë isanan 'ëx naí cuin mëucüax utëcënia isnuxun 'ain.

⁶³ Usai quia cuati xuamaírai nishquin aín chupabi tucaquin ca sacerdotenën cushicaman 'apun abë 'icë unicama cacëxa:

—Bëtsi unían cacëxunmabi cananuna nunbi 'atimati banaia cuan. ⁶⁴ Mitsúnribi camina Nucën Papa Dios ñuia 'atimati banaia cuacan. ¿Uisa caramina sináncanin?

Quixuan cacëx ca camáxbi —ca bamati 'icë —quiacëxa.

⁶⁵ Usai qui ami tushuquiquin ca raírinën bëmápuxun mëëquin cacëxa:

—Uin cara mi mëëia, ca 'ë cat.

Usaquian 'aia ca policíacamanribi Jesús bëtashcacëxa.

—'Ën cana a uni 'unáncëma 'ai —quixuan Pedronën ca
(Mt 26.69-75; Lc 22.56-62; Jn 18.15-18, 25-29)

⁶⁶ Usaquian Jesús 'amainun ca Pedro xubu tanáin me mëníocënu 'iacëxa. Anua 'ain ca an sacerdotenën cushicaman 'apu ñu mëëxuncë xanu uacëxa. ⁶⁷ Uquinbi tsimia sënamëtia isquin ca Pedro cacëxa:

—Mixribi camina Jesús, Nazaretnu 'icë, abë 'ion.

⁶⁸ Cacëxun ca Pedronën cacëxa:

—'Ën cana a uni 'unáncëma 'ain. Mixmi a ñui quicë uni a cana 'ën 'unaniman.

Usaquin cabiania anun atsíncë xëcuënu 'icë ëman cuancëbëbi ca 'atapa banacëxa. ⁶⁹ Usa 'ain ca amiribishi Pedro istécënquin a xanun anua 'icë unicama cacëxa:

—Ënë unix ca axa abë nicë unicama achúshi a 'icën.

⁷⁰ Cacëxun ca Pedronën amiribishi catëcëancëxa:

—'Ën cana a uni 'unaniman. Usaquian cacëa panácëma 'aínshi ca anu 'icë unicaman Pedro catëcëancëxa:

—Mix camina Galileanu 'icë uni 'ain. Usa 'aish camina anu 'icë unicama banacësa 'ain. Asérami camina mix acama achúshi 'ain.

⁷¹ Cacëxun ca Pedronën munuma banaquin cacëxa:

—'Ëx cëmëia ca Nucën Papa Diosan 'ë 'atimoti 'icën. An cuamainun cana asérami mitsu cain, mixmi a ñui quicë uni a cana 'unaniman.

⁷² Usaía quicëbëshi ca 'atapa amiribishi banatëcëancëxa. Banacëbëtan ca Pedronën Jesusan ësaquin cacë a sináncëxa: Rabé 'atapa banatisama pan 'ain camina min isamina 'ë 'unáncëma 'ai quixun rabé 'imainun achúshi oquin uni paránti 'ain. Usoquian Jesusan coóncë bana sinani ca Pedro masá nuituirai bëunan mëscúacëxa.

15

Pilato Jesús 'ináncan

(Mt 27.1-2, 11-14; Lc 23.1-5; Jn 18.28-38)

¹ Pëcaracuatsíncëbë ca judíos sacerdotenën cushicam-abë caniacëcë unicama 'imainun an Moisésnën cuëñëo bana 'unáncë unicama 'imainun judíos cushicaman 'apucamaribi timéacëxa. Timéxun nëaxun ca Jesús Pilatonu buáncëxa. ² Buáncë ca Pilátonën Jesús ñucácëxa:

—¿Mix caramina judíos unicaman 'apu 'ain?

Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Asérami cana 'ëx a 'ain, mixmi quicë, usa.

³ Quicëbë ca sacerdotenën cushicamax 'itsa ñu ñuiquin Pilato cai Jesúsmi manáncëxa. ⁴ Usaquian cacancëxun ca Pilátonën Jesús catëcëancëxa:

—Ca is. 'Aisamairai ca uni mimi manania. ¿Usáa quicëbëbi caina uisaíbi quiman?

⁵ Cacëxia Jesús banacëbëma ca Pilato —¿uisa uni cara ënëx 'ic? —quixun sinani ratúacëxa.

Jesús ca bamati 'icë quixuan unicama quia

(Mt 27.15-31; Lc 23.13-25; Jn 18.38-19.16)

⁶ Anun chamiti ñucëñunma 'acë pán piti nëtëa sënëncëma pain 'ain ca Pilátonën usabi oquin 'acë 'ixun a uni chiquínuan judíos unibunën ñucácë, a sipuanua chiquínti sináncëxa. ⁷ Usa 'ain ca anua 'icë sipuacë unicama raíri ami nishi tsuáquiruquian an uni 'acë 'iacëxa. An uni 'acë a unicama achúshi ca Barrabás 'iacëxa. ⁸ Barrabás sipunu 'ain, uquin ca unicaman Pilato cacëxa:

—Minmi camabi barin nu 'axuncësabi oquin ca 'at.

⁹⁻¹⁰ Nutsi ami nishquin ca judíos sacerdotenën cushicaman Jesús 'ënu bëaxa quixun 'unánquin Jesús chiquíntisa tanquin ca Pilátonën cacëxa:

—¿'Ën judíos unicaman 'apu, Jesús, ënë chiquínti caramina cuëncanin?

¹¹ Usaquian cacëxunbi ca judíos sacerdotenën cushicaman, anu timëcamë'ëocë unicama tsuáquirumiquin cacëxa:

—Ama, Barrabása chiquínun cananuna cati 'ain.

¹² Usa 'ain ca Pilátonën atu cacëxa:

—¿Barrabás chiquínanan judíos unicaman 'apu isa quixunmi cacáncë, ënë 'ën uisoti caramina cuëncanin?

¹³ Quixun cacëxunbi ca cuënishi munuma banaquin atun cacëxa:

—Bamatanun ca i curúsocënu matas.

¹⁴ Cuëncëni quia cuaquin ca Pilatonën cacëxa:

—¿Añu ñu 'aisama cara ënën 'ax?

Cacëxbi ca unicama munuma cuëncëni quitëcëancëxa:

—Bamatanun ca i curúsocënu matas.

¹⁵ Quicëbëtan ca Pilátonën unicamabë upí 'iisa tanquin Barrabás chiquíanan rishquimitancëxun i curúsocënu matásnun quixun Jesús atu 'ináncëxa.

¹⁶ Usomitancëxuan 'ináncëxun ca suntárucaman anua Pilato 'icë xubu cha mëúa 'icë anu Jesús buáncëxa. Buánxun ca suntárucaman raíri timëacëxa. ¹⁷ Anuxun ca Jesús ax isa 'apu 'icë quixun 'usánquin chupa minanën pucucësa Jesús pañumiacëxa. Pañumianan ca mañuti otancëxun muxa mañumiacëxa. ¹⁸ Usotancëxun 'usani ca munuma sharati quicancëxa:

—Chuámashi ca judíos unicaman 'apu 'it.

¹⁹ Caquin ca Jesús tsatínribi matáxcacëxa. Matáxcaia raírinën tushucamainun ca raírinënríbi 'usani ami cuaiquin rantin puruni tsóbuquin rabcatsi quixun 'acëxa.

²⁰ Usoquin 'usántancëxun ca a pañumicë chupa minanën pucucësa a pëmianan aín chupa pañumitëcëancëxa. Pañumitancëxun ca i curúsocënu matásti buáncëxa.

Jesús i curúsocënu matáscan

(Mt 27.32-44; Lc 23.26-43; Jn 19.17-27)

²¹ Buánquinbi ca Cirene nëtënu 'icë uni, Simón, Alejandro 'imainun Rufo aín papa, aín naënuax anúan cuancë bai, anun aia isquin suntárucaman anu Jesús matásti i curúsocëa 'iábianun quixun cacëxa. ²² Cacëxuan buáncëbëtan Jesús buanx ca Gólgota cacë menu bëbancëxa. Gólgota quicë, ax ca mapuxosa qui quicë 'icën.

²³ Anuxun ca vino, mirracëñun mëscucë, a isa xëanun quixun Jesús 'ináncëxa. 'Ináncëxunbi ca 'ama 'icën.

²⁴ Usaía 'ia anu matástancëxun ca suntárunën anuaxa Jesús bamanun i curúsocë nitsíancëxa. Nitsíntancëx ca

uin cara isa aín chupa bētsi bētsi biti 'icē iscatsi quixun ñu-ratsu pain niquin tantancēx suntárucama Jesusan chupa mētíquiacēxa. ²⁵ Manámiquirua bari urucēbētan ca suntárucaman usoquin 'acēxa.

²⁶ Uisa 'icē cara bamamiaxa quixun cuēñeoxuan nancē bana ax ca ěsai quicē 'iacēxa: Ęñēx ca judíos unicaman 'apu 'icēn. ²⁷ Usoquin Jesús 'anan ca suntárucaman an ñu mēcamacē uni rabéribi i curúsocēnu matástancēxun bētsíxa aín mēqueu 'imainun bētsix aín mēmiu 'inun nitsíancēxa. ²⁸ Usai ca 'iacēxa, Nucēn Papa Diosan bana cuēñeō ěsai quicēsabi oi: “Uni 'atimacamabē ca ax 'iaxa”.

²⁹ Usa 'ain ca anua matáscē anun cuanquin a isi tēncēti ami 'atimati banaquin unicaman Jesús cacēxa:

—Mix camina, 'ēn cana anuxun Nucēn Papa Dios rabiti xubu rurupatacēxun rabé 'imainun achúshi nētéinshi amiribishi nitsínruquin 'atēcēnti 'ai quiax quian. ³⁰ Usa 'aish ca min cushínbi iéti i curúsocēnuax 'ibút.

³¹ Usaribiti ca sacerdotenēn cushicamabē an Moisésnēn cuēñeō bana 'unáncē unicama Jesús ñui 'atimati banai, ami cuai ěsari canancēxa:

—An uni raíri iémicēsaribi oi iétibi ca iétima.

³² Usai canani ca quiacēxa:

—Cristo, Israel unicaman 'apu, ax bērí i curúsocēnuax 'ibutia isquin cananuna ax ca asérabi a 'icē quixun 'unánti 'ain.

Usaribiquin ca aribia i curúsocēnu matáscē uni rabé anribi Jesús 'atimaquin ñuiacēxa.

Jesús bama

(Mt 27.45-56; Lc 23.44-49; Jn 19.28-30)

³³ Usa 'ain ca bari xamárucēbēbi me bēánquiacēxa. Bēánquiax ca rabé 'imainun achúshi hora 'icēbē bari pēquitēcēancēxa. ³⁴ Usai 'icēbē bari pēquitishi 'ain ca Jesús munuma cuēncēni quiacēxa:

—Eloi, Eloi, ¿lama sabactani?

Usai quicë bana, ax ca —'ën Papa Dios, 'ën Papa Dios, ¿uisa cupí caramina 'ë ëan? —qui quicë 'icën. ³⁵ Usai quia cuëncënia cuati ca anu 'icë unicama raírinëx quiacëxa:

—An ca unun Elías cuënia, ca cuat.

³⁶ Usaía 'icëbë abácuatsini uquin ca uni achúshinën tsatimia xapu rëmencë, a bimi baca cachacëmi chabóxun Jesús cucúcaquian xëanun 'amiacëxa. 'Amiquin ca raíri unicama cacëxa:

—Mëëxunma ca ën, Elías cara a 'apati aia isti.

³⁷ Usa 'ain ca munuma cuëncëntëcënishi Jesús bamacëxa. ³⁸ Jesús bamacëbë ca Nucën Papa Diosan 'imicëx anuxun a rabiti xubu mëu anun bëpáncë chupa aín manámiucüaxbi shimúqui amo rabé 'inun tuquiacëxa.

³⁹ Usaía bamaia ca suntárunën cushin aín bëmánanu nixun isacëxa. Isi ca —asérabi ca ënëx Diosan bëchicë 'iaxa —quiax quiacëxa.

⁴⁰ Acama 'imainun ca xanu raíriribi 'uránxun isi niacëxa. Abë ca María Magdalena 'imainun María itsi, José 'imainun Jacobo itsi aín tita 'imainun Salomé caquin anëcë xanu axribi 'iacëxa. ⁴¹ A xanucamax ca Galileanuxun an Jesús ñu 'axuncë a 'iacëxa. 'Imainun ca axa Jesús bë Jerusalénu cuancë xanucamaxribi anu 'iacëxa.

Jesús bamacë mënío ñui quicë bana

(Mt 27.57-61; Lc 23.50-56; Jn 19.38-42)

⁴² Anun ñu mëëtima nëtë 'iisama pain 'ain ca anun ñu mëníoti nëtë ñantabuacëxa. ⁴³ Ñantabucëbë ca uacëxa Arimatea ëmanu 'icë uni, José. Ax ca judíos cushicaman 'apucama cushi achúshi 'ianan —upí uni ca —quixuan camabi unin 'unáncë 'iacëxa. Usa 'aish ca anúan Nucën Papa Dios camabi unin 'apu 'iti nëtëa an caíncë 'iacëxa. Usa 'aish racuëtimaishi anua 'icënu atsínquin ca Pilato —Jesús ca bamaxa, cana buántisa tanin —quixun cacëxa.

⁴⁴ Usaquian cacëxun ca Pilátonën —aséribi cara bamaxa —quixun ñucánuxun suntárunën cushi camiacëxa. Camicëx aia ca —Jesús cara bamaxa —quixun ñucácëxa. ⁴⁵ Ñucácëxuan —ca bamaxa —quixun cacëxun ca Pilátonën José Jesús buántanun quixun cacëxa. ⁴⁶ Usaquian cacëx cuanquin ca sávana upí marutancëxun Jesús i curúsocënu nanpáquin Josénën anun rabúancëxa. Rabúntancëxun matá me têmúa naécë anu mëníotancëxun ca taránbianxun maparanën quini xëpuacëxa. ⁴⁷ Usoquian 'aia ca María Magdalena 'imainun bëtsi María, Josénën tita, anribi uinu cara mëníoia quixun isacëxa.

16

Jesús baísquia

(Mt 28.1-10; Lc 24.1-12; Jn 20.1-10)

¹ Anun ñu mëëtima nëtë ñantabucëbëtan ca María Magdalena 'imainun Salomé 'imainun María itsi, Jacobonën tita, acaman anúan Jesús iméishi 'aí cuanti, sanu ro maruacëxa. ² Maruonx ca pëcaracëbëa bari urucëma 'aínshi anua Jesús mëníoëxancënu cuantëcëancëxa. ³ Cuani ca ësai canancëxa:

—¿Uin cara anun quini xëpucë mapara nu racanaxunti 'ic?

⁴ Usai cananquiani cuanx niracëquinbi ca anun quini xëpuëxancë mapara axa anua naënxancënuma 'icë, racanacë isacëxa. ⁵ Usa 'ain ca quininu atsínquinbi bënëa uni achúshia tari uxua pañuax mëqueu tsócë isi ratúcancëxa. ⁶ Ratutiabi ca cacëxa:

—Ratúaxma ca 'it. Mitsun camina i curúsocënu matásëxancë Jesús, Nazaretnu 'icë, a barin. Ca ënuma 'icën, ca baísquiaxa. Anua unin racáënxancë ca is. ⁷ Isbiani cuanxun camina Pedrocëñun aín 'unánmicë unicamaribi ësaquin cati 'ain: Ax pain ca Galilea menu cuania. Mitsúnribi camina cuantancëxun anua a isti 'ain,

an mitsu cacësabi oquin. Usaquin camina aín 'unánmicë unicama cati 'ain.

⁸ Usaquian ángelnën cacëxun, asérabi ca Jesús anuma 'icë quixun istancëx ratuti bërëruí quinuax chiquiti ca abáquiiani cuancëxa. Cuanquin ca racuëquin uibi uisaquinbi cáma 'icën.

María Magdalenanëan Jesús isa

(Jn 20.11-18)

⁹ Domingo nëtë pëcaracëbë ca Jesús baísquitancëx María Magdalena anua męcën achúshi 'imainun rabé ñunshin 'atima chiquían, ami pain chiquiracëacëxa.

¹⁰ Usai 'ia isbiani ca masá nuitutia bëunan męcúcë axa Jesús bë nicë unicama a cai cuancëxa. ¹¹ Cuanxuan — Jesús cana asábi isan —quixun cacëxun cuaquinbi ca a unicaman —usama ca —quixun sináncëxa.

Ami sináncë uni rabémia Jesús chiquiracëa

(Lc 24.13-35)

¹² Usai 'itancëxa ëmanuax bain cuancëbë ca Jesús a unicama rabémi, bëtsi unisa 'aish, chiquiracëacëxa. ¹³ Usaía

ami chiquiracëcëxun isbianquian —Jesús cananuna isan —quixun atúnribi cacëxunbi ca raírinën —usama ca —quixun sináncëxa.

Jesusan aín 'unánmicë unicama usaquian ñu 'anun ca

(Mt 28.16-20; Lc 24.36-49; Jn 20.19-23)

¹⁴ Usai 'itancëx ca Jesús aín 'unánmicë unicama męcën rabé 'imainun achúshi ami atúxa mesanu bucubuan chiquiracëacëxa. Atumi chiquiracëquin ca Jesusan atu cacëxa:

—An 'ë baísquicë iscëcaman, asérabi 'ëx baísquicë isun cacëxunbi camina, asérabi ca baísquiixa quixun 'ë sinántisama tan.

¹⁵ Usaquin caxun ca atu cacëxa:

—Camabi menu cuanquin camina, 'ëmi catamëti, aín 'ucha téréncë 'aish ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë quixun camabi unían 'unánun, bana ñuixunti 'ain. ¹⁶ Ñuixuncëxun cuatia 'ëmi catamëtia nashimicë ax ca Nucën Papa Diosan ainan 'inun iémicë 'iti 'icën. Usa 'aínbi ca axa 'ëmi catamëisama tancë uni ax aín 'ucha cupí xëñibua 'aínbi Nucën Papa Diosbëma 'iti 'icën. ¹⁷ Axa 'ëmi catamëcë unicaman ca Nucën Papa Diosan cushin uni itsin 'acëma ñu ësoquin 'ati 'icën: 'ënan 'ixun ca 'ën cushin uninua ñunshin 'atima chiquínti 'icën. Chiquíanan ca bëtsi banan banati 'icën. ¹⁸ Usai 'ianan aín mëcënan bicëxunbi ca runun 'atima 'icën. 'Imainun ca muca ñua xëacëxunbi uisabi otima 'icën. 'Imainun ca aín mëcënan ramëcëx uni ñucë pëxcúti 'icën.

Jesús naínu cuan

(Lc 24.50-53)

¹⁹ Usaquin aín 'unánmicë unicama catancëx ca Nucën 'Ibu Jesus, aín mëqueu 'aish Nucën Papa Diosbë cushi 'i, naínu cuancëxa. ²⁰ Usai 'ian camabi menu cuanquin ca aín 'unánmicë unicaman —Nucën 'Ibu Jesucristomi catamëti aín 'ucha téréncë 'aish ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë —quixun bana ñuixuancëxa. Usaquin bana ñuixunia ca Nucën 'Ibu Jesucristonënbi 'aquinquin, atúan ñuixuncë banax ca aséabi 'icë quixuan unín 'unánun, uni itsin 'acëma ñu 'amiacëxa. Ashi.

Nukën 'Ibu Diosan ain unikama 'inan ain bana
 New Testament in Cashibo-Cacataibo (PE:cbr:Cashibo-Cacataibo)
 copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Cashibo-Cacataibo

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Cashibo-Cacataibo

cbr

Peru

Copyright Information

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Cashibo-Cacataibo

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective

copyright owners.

2014-04-22

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 30 Dec 2021 from source files dated 30
Nov 2021

c8d73d75-386c-5f5e-a601-116dba3dae9b